Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...АЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 178 (17301) | 1986 оной августын 2, суббото | Сэн 3 мүн.

...Л ХҮДЭЛМЭРИ ...РДАМНАЙ

Алас-Дурна зүггэ хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилдэг энэ совхоз һайнаар хүдэлнэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, хүдөөгэй ажалшадай хүдэлмэридэ индустриальна технологи хэрэглэгдэнэ. Газар тарялангые элдүүрилгэдэ, ажалай эмхидхэлдэ, транспортые шадамараар хэрэглэлгэдэ, барилга дээрэ — хаа хаанагүй индустриальна технологи хэрэглэгдэнэ.

Энэ ажахыда жэжэхэн бригаданууд үгы, зүгөөр хүсэтэ томодхогдоһон цехүүд хүдэлнэ. Мал ажал дээрэ, газар тарялангада, оньһожоруулгада... Харюусалгатай ажал хэрэгэй этигэн даалгагдаһан мэргэжэлтэ тэдэнэй түд бүхэниие хүтэлбэрилнэ.

Директортэ юу хэхэнь үлэнэ гээшэб?

— Экономическа политика, хүн зоной һуудал байдал гэхэ мэтэ асуудалнууд минии харюусалгада даалгагдана,— гэжэ Л. Мазлин харюусаба. —Һуралсал тухай мартажа болохогүй. Шэнэ зорилгонуудые шиидхэхэ үедөө саг үргэлжэ һуралсаха ушартай болодог байнабди. Бүхы харюусалгые даажа абахаяа айха ёһогүйбди.

Ажал хэрэгүүдэйнь хэмжээн тухай директорэй хүдэлмэриин календарьһаа ойлгожо болоно. Тэрэнэй ээлжээтэ хуудаһан үглөөнэй тэбхэр зургаан сагһаа эхилнэ: цехүүдэй начальнигуудтай хөөрэлдөөн. «26 тонно һү, 20 тонно капуста, 15 тонно үгэрсэ, 6 тонно помидор, мяхан — хэдые абахаар байһыень тушааха...».

Һүүлшын үгүүлэлые ойлгуулан харуулая: олохон районуудта мяхан болон мяханай зүйлнүүд шухала асуудал болонхой. Тэрэ тоодо Алас-Дурна зүгтэшье.

— Зарим һалбаринуудые шэнэдхэн хубилгаха гээшэ аша үрэ багатай,— гэжэ Л. Мазлин тоолоно. —Энэнь бүгэдэндэ хабаатай байна. Эгээл тиимэһээ үргэлжэдэнь шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэй.

Сэхыень хэлэхэдэ, совхоз энэ үдэр тушаагдахаар хараалагдаһан бүхы продукциие үйлэдбэрилжэ, 18 час болотор тушааһан байгаа. Үгэрсэ нэгэ бага үлүүгээр тушааба. 40 тонно мяха худалдаһан байхе юм. «Краснореченский» совхоз эдэ хараа түсэбүүдээ үлүүлхээр бэлэн.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьтай хэһэн хөөрэлдөөнүүд энэ үргэн ехэ газар нютагай үйлэдбэриин хүсые байгуулха, дутуу дундануудые элирүүлхэ, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые олоной анхаралда табиха арга олгоо.

«Хэрбээ ажал хэрэгээ һайнаар эмхидхэбэл, хүдэлмэриингээ эршые нэмээжэ, ехэ юумэ хэжэ шадахабди...» гэһэн үгэнүүд заводуудта, барилганууд, палубанууд дээрэ, сэхэ үйлсэ гудамжануудта болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ М. С. Горбачев нэгэнтэ бэшэ шагнаһан байгаа.

Алас-Дурна зүгэйхид өөһэдын һанал бодолтой, али бүхы юумэндэ гэмэр-гутар гэхэгүй, хүнэй ажалай ашаар ажаһууха дурагүй зон юм. Эдэ үдэрнүүдтэ М. С. Горбачевтой хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэдэн тодорхой дурадхалнууд оруулагдаһан байгаа:

Т. Сурков, Владивостогой барилгашан: Хүн зондо уужам һаруул гэр байра барихаяа архитекторнууд юундэ айна гээшэб гэжэ заримдаа бодомжолхош. Барилгын талмай дээрэ тэдэнэй һанал бодолые дүүргэжэ шадахагүй гэжэ бидэниие тоолоно гээшэ гү? Дэмыл даа...

В. Абаносимов, ледоколой капитан: Нэмэлтэ мүнгэ һомолонгүйгөөр, уһан замшад БАМ-ай ашаа зөөлгэеэ ехэдхэхэ аргатай. Энээнэй тула түмэр замшадтай һалбари һалбариин харилсаа холбооё һайжаруулха шухала.

Э. Антонова, загаһа бүйлүүлэгшэ: Шэнэ юумэ барихые, абахые, олзоборилхые хүсэнэбди, һэльбэн шэнэлэлгын арга боломжонуудые һулаар хэрэглэнэбди.

Үйлэдбэриие эршэдхэлгэ хадаа эндэхи нютагай социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын түлхюур болоно. Тэрэ Алас-Дурна зүгэйхидэй гарта барюулагданхай. Тэдэнэртэ бултандань али бүхы юумээр туһалха гээшэ оронойнмнай зорилго болоно. Тэрэ тоодо орёо хурсашье һаа, үнэн сэхэ үгөөр туһалха хэрэгтэй. Хэрбээ ушаржа байһан дутуу дунданууд тухай түбэй газетэнүүдэй хөөрэхэеэ айдаггүй байгаа һаань, нютагай хэблэлэй хуудаһанууд дээрэ тад ондоо байдалтай, гэжэ М. С. Горбачев Хабаровска хизаарта ябахадаа хэлэбэ. Ушар иимэһээ зарим партийна комитедүүдэй туһалаа, дэмжэлгүй байһанһаа уламжалан, шэнэдхэн хубилгалга халирхайгаар харуулагдадаг байна. Энэ тэрэ юумэнэй болошохогүйн тула шүүмжэлэлдэ болгоомжотой наринаар хандана.

— Һүүлэй арбан жэлэй туршада түрүүшынхээ нютагай газетэ захихаяа арсаһан бэйнаб,— гэжэ Хабаровскын Тектоникын ба геофизикын институдай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Ф. Онухов хэлэбэ.

— Юундэ?

— Газетэ урдынгаа дайшалхы шэнжэеэ гээгээ,— гэжэ тэрэ тоолоно.— Эгээл тиимэһээ мүнөө тэрэниие хаа-яа худалдажа абадагби. Шэнэдхэн хубилгалгада хабаатай орёо темэнүүдые тойрожо гараха эрмэлзэл хадаа тэрэнэй гол дутагдалнуудай нэгэниинь болоно. Газетые тон шэнэ хэмжээндэ гаргаха гээшэ гансал редакциин коллективэй, хэблэлые хүтэлбэрилдэг хүнүүдэй бэшэ, харин уншагшадай, хүдэлмэришэн бэшэгшэдэй зорилго болоно.

— Газетэ хадаа партийна комитедэй хүдэлмэриин гуримай үдэр бүхэндэ харуулагдажа байдаг гэрэл толи болоно,— гэжэ Зея хотодо ажаһуудаг М. Тихомирова тоолоно. — КПСС-эй горкомой пленум дээрэһээ гү, али горсоведэй сесси дээрэһээ манай «За коммунистический труд» газетэдэ толилогдоһон тоосоое уншахадаа, гол шухала асуудалнуудтай ушардаггүй шахуу байнабди. Юуб гэхэдэ, газетэ үглөөнһөө хойшо тэрэниие хүтэлбэрилдэг хүнүүдэй столнууд дээрэ табигдадаг гээшэ. Ямар шэл зүүгээд, уншана гээшэб? Ажабайдалда ондоо аад, газетэдэ тад ондоо юумэн хэблэгдэнэл.

Манай Алас-Дурна зүг өөрсэ онсо шэнжэтэй. Тэрэнэй байгаали дабтагдашагүй. Эндэ ажаһуудаг хүнүүд улам бүри эршэмтэйгээр хүдэлжэ, оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтэдэ бүри ехэ хубитаяа оруулхые шармайн оролдожо байна.

А. БЕЛИКОВ,
Б. ГРИЩЕНКО,
Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд.

Владивосток—Находко—Комсомольск-на-Амуре — Хабаровск.

ҮРИДШАЛЬАНДАА УРАГШАТАЙ

Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ Бодон һууринай үйлсэдэ хонжэн. Һууринай нэгэ захаһаа нүгөөдэдэнь хүрэжэ ябахадаа хашаагай дэргэдэхи һандали дээрэ ажалайхяар хубсаланхай эрэ эхэнэр хоёрой һуухыень харабабди. Саанахананъ модон тармуур, гарай хажуурнууд түшүүлэгдэнхэй байба.

— Үшөө нэгэ звено сугларжа гарахаар түхеэржэ байна,— гээд совхозой партбюрогой секретарь Б. Д. Линхоев хэлэбэ.

Бодоной совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд район соогоо эгээл түрүүлэн үбһэ хуряалгаяа эхилээ юм. Эндэ мүнөө морин косилкатай гар хажууршадай 17 звено байгуулагданхай. Совхозой хүдэлмэрилэгшэд, шефскэ туһаламжа үзүүлдэг эмхинүүдэй коллективүүд бүхыдөө 40 мянган центнер үбһэ һүрилжэ абаха түсэбтэй юм.

Энэ зорилгоёо бэелүүлхэнь бэлэн бэшэ. Зүгөөр Бодоной совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд хараалһанаа бэелүүлхэ дүүрэн арга боломжотой. Ушарынь хадаа совхозой коммунистнууд аяар бури май һарада үнгэргэгдэһэн партийна суглаан дээрэ үбһэ хуряалгада эртээнһээ бэлдэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээ һэн. Эндэ бэлэдхэлэй хэмжээнүүдэй түсэб зохёогдожо харагдаа бэлэй. Коммунистнуудай партийна суглаанай тогтоол соо «Үбһэ хуряалгын зэр зэмсэгүүдые июниин 20 болотор сүм заһабарилжа бэлдэхэ» гэжэ бэшэгдээ бэлэй. Тэд энэ шиидхэбэринь тэрэл болзортоо бэелүүлэгдээд байгаа. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын эхилхэһээ урда үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилэгшэдтэй хэхэ ажалынь зүбшэгдэжэ тодорхойлогдоо һэн. Энэл үедэ бүхыдөө 40 мянган центнер үбһэ һүрилхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа гэхэ гү, али социалис уялгань элеэр тодорхойлогдоо бэлэй.

Бодоной совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд жэл бүхэндэ хамагһаа урид үбһэ хуряалгаяа эхилдэг гуримтай. Яагаад уридшалнаб гэхэдэ, совхозой үбһэшэд эртээнһээ эмхитэйгээр бэлдэнхэй байдаг заншалтай юм. Тусхайлан хэлэбэл, үбһэ хуряалгын түгэсхэхэдэ звено бүхэн бүхы зэр зэмсэгээ совхозой складта, харин машина, техникээ машинануудые хадагалдаг хашаа соо тушаадаг байна. Эндэ тармуур, косилкэнь эндэ тэндэ орхигдожо хаягдадаггүй, һайнаар сэбэрлэгдээд, тоһодогдоод нэгэ газарта хадагалагдана. Зэр зэмсэгтээ, машина, техникэдээ гамтайгаар хандахадаал удаан болзорто ашагтайгаар ашаглана ха юм.

Үбэлдөө, хабар эртүүр нютагайнь дархашуул-пенсионернууд үбһэ хуряалгынь зэр зэмсэгүүдые заһабарилжа, тэжээл бэлэдхэлгын эхилтэр түгэс бэлдэжэ үрдинэ. Тиихэдэ моринной тоног звено бүхэндөө заһабарилагдажа хадагалагдана.

Тэжээл бэлэдхэлгын эхиндэ звено бүхэн намартаа тушааһан зэр зэмсэгээ, машина, техникээ бусаажа абана. Совхозой үбһэшэдэй звено бүхэндэ нэгэ трактор, табан морин даалгагданхай.

Һууринһаа холо бэшэхэнэ нэмжыһэн һайжаруулагдаһан сабшалангай наада захада хэдэн томо һүринүүд жэрылгэн сомогдонхой харагдана. Эндэ түрүүшын һүри Александр Андреевич Мисюркеевэй даадаг звеногой гэшүүд сомоо юм.

— Ногооной шэмэ шанартай байхада һайхан, зөөлэхэн, хангалтама үнэртэй үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абахын тула звенонуудай үбһэшэд ехэхэн оролдолго гаргаа. Ажахыдамнай социалис мүрысөөндэ илагшадые урмашуулха гурим таарамжатайгаар зохёогдонхой. Ажалай тэмсэлэй дүнгүүд арбан хоног бүхэндэ согсологдожо, шалгарагшадынь элирүүлэгдэжэ, урмашуулагдажа байна. Түрүү һуури эзэлэгшэдтэ мүнгэн шан барюулхаһаа гадна совхозой түб һууринда Улаан туг үргэгдэнэ. Социалис мүрысөөнэй дүн согсолходоо гансашье үбһэшэдэй һүрилһэн, тармаһан, бухаллаһан үбһэнэй хэмжээ бэшэ, мүн шанарыень хараада абалсадаг юм. Совхоздомнай экспресс-лаборатори байгуулагданхай. Эндэ инженер-луговод Ю. В. Цыреннадмитов бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй шанар тодорхойлно. Үбһэшэдэй хэһэн ажалай салин түлбэринь һүрилэгдэһэн үбһэнэй шанарай зэргээр үгтэдэг гуримтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ Бодоной совхозой үбһэшэд илангаяа яарана. Хура бороогой таһалгаряагүй орожо захалхаһаа урид, мүн ногооной шэмэ, шанараа доошолуулаагүй байхада үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абахые оролдоно бшуу.

Үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй һүүлэй дүнгөөр эрхимлэһэн Виктор Петрович Андренюк гэгшын хүтэлбэрилдэг звенодо шударгыгаар ажаллагшад олон. Жэшээлбэл, Александр Иванов, Гавриил Козулин, Леонид Жданов, Василий Ларионов, гэгшэд нормоёо холо үлүүлнэ.

Мүнөө совхозой үбһэшэд намаг һалхитай, дошо болдогтой участогуудайнгаа ногоо сабшажа хуряана. Саашадаа тэжээл бэлэдхэгшэд гол сабшалангайнгаа ургасые тон богони болзорто суглуулжа һүрилхөөр шиидэнхэй. Тэжээл ехээр бэлэдхэхэ зорилготой үбһэшэд һогооборишье ногоо үлөөнгүй, ургаһыень сэбэрээр, шанартайгаар хуряажа байна бшуу.

А. КАПУСТИН.

Еравна.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ГАБШАГАЙ ҺАРА

ҮБҺЭ ХУРЯАЛГАДА БҮГЭДӨӨРӨӨ ХАБААДАЖА, ЭРХИМ ҺАЙНААР АЖАЛЛАЯ!

ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ОРОЛДОО

Районой үйлэдбэриин управлениин 6 коллектив (директорынь А. П. Дамеева) хүдөөдэ шеф ёһоной туһаламжа болгон 3 тонно набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа аяар июлиин эхеэр дүүргээ һэн. Харин мүнөө тэдэнэр үбһэ бэлэдхэхэеэ хүдөө гаранхай.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангадаг предприятиин хүдэлмэрилэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ эршэтэйгээр хүдэлжэ, Нарһатын совхозой Далан гэжэ газарта 60 центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхэжэ, ажахыда тушааба.

Б. НОМТОЕВ.

Яруунын район.

ХОРИ. «Георгиевский» совхозой механизаторнууд сенаж дараха түсэбөө дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ. Тус ажахы энэ жэлдэ 1200 тонно иимэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ даабаритай юм. Бэлэдхэгдэһэн сенажай хахадынь донник ургамалай ногоогоор дарагдаһан байна. Энэ жэлдэ энэ шэмэтэ ургамалай ургаса яһала һайн. Гектар бүриһөө түрүүшын сабшалгаар дунда зэргээр 70 гаран центнер ногоон хуряагдаба. Хожомшог тээ, эдеэшэхэдэнь, хоёрдохёо сабшагдаха юм.

Сенаж даралгада хүдэлэгшэдэй дундаһаа КСК-100 түхэлэй комбайнай механизаторнууд Сергей Тюменцев, Геннадий Сороковиков, Леонид Белобородов, жолоошодһоо Баин Цыдыпов, Цырендоржи Дашинимаев габшагайгаар хүдэлһэн байна.

Совхозой механизаторнууд мэнэ силос даралгаяа эхилхэнь. Түсэбынь нилээд ехэ. 6880 тонно. Энэ даабари дүүргэхэ арга боломжо гүйсэд бии гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлнэ.

ЭМХИТЭЙ, БҮТЭЭСЭТЭЙ

Үбһэ хуряалга яһала урагшатайгаар ябуулагдажа байнхай. Ашангын отделениин Жамбалдоржо Жалсараевай, Амгалантын отделениин Баин Жамбалдоржиевай толгойлдог звенонуудай үбһэшэд эршэтэй ажалаараа бусадһаа шалгарна. Эдэ коллективүүд августын тэн болотор түсэбтэ даабаряа заатагүй дүүргэхэбди гэжэ үгэеэ үгэнхэй. Коммунист хүтэлбэрилэгшэдтэй эдэ звеногойхид хэлэһэндээ хүрэхэ байха.

Үшөө тиихэдэ ногооной витаминтай гурил таталга һайнаар ябуулагдажа байна. Энэ агрегадай коллективэй ажалые механизатор Георгий Белоусов эмхидхэн хүтэлбэрилнэ. АВМ-1,5 түхэлэй агрегадаар 300 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ ёһотой юм. Тэрэ даабаряа мүнөө хахадлаад байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Шэмэтэй, ногоохон байһандань...

Хадын саанаһаа харлаһан үүлэн гараба гү гэхэтэй хамта бороо адхаржа, бухаллагдаһан, баал боогдоһон үбһэ норгожорхибо. Тиигээд дахинаа наран игаажа. үни сагай үнгэрөөгүй байхада, үбһэшэд хуряалгаяа хэхээр сабшалан дээрэ хөөрсэгэнэлдэнэ.

Иимэ үзэгдэл Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхозой үбһэшэдтэ ябахадамнай, үзэгдэжэ байгаа һэн. Совхозой ахалагша зоотехник Пурбо-Доржи Данзанович Бандаевтай үбһэ хуряалгын оньһожоруулагдамал звенодо хүрэжэ ерэхэдэмнай, үдын хоол болоһон байжа, механизаторнууд эдеэгээ барижа, халта амаржа байба.

Энээхэн сагыень һамбаашалжа, недели бүхэндэ графигай ёһоор үбһэшэд, малшадта ябажа байдаг медицинскэ хүдэлмэришэн библиотекарь хоёр ерэнхэй, захил хэһэн эм домуудыень, газетэ, журналнуудыень үгэнэ. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, медицинскэ фельдшер Светлана Ешеевна Сындеева, Бадма-Ханда Дашиевна Тапханова гэгшэд болоно. Илангаяа библиотекарь Тапхановагай асарһан һонирхолтой олон журналнууд механизаторнуудай анхаралые хүсэһөөр татаба.

Иимэ анхаралай хандуулагдажа байдагтань урмашамаар байгаа һэн. Һужаагай дундуур олон тоото һүринүүд тобойлдон тэбхылдэнэ. Тээ саанахана шэнэ һүриин һуури заһагданхай харагдана.

Түрүү технологи хэрэглэдэг тус оньһожоруулагдамал звеное Василий Георгиевич Кокорин хүтэлбэрилдэг юм. Звенонь подрядна гуримаар хүдэлдэг. Эндэ хамта 24 механизатор тоологдоно. Кокориной звеногойхид богони болзор соо үбһөө шэмэтэй һайнаар хуряажа абахын тула эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна гээд тэмдэглэлтэй.

— Манай звеногойхид 250 гектар сабшаланайнгаа ургасые һайн шанартайгаар хуряажа, 5 мянган центнер үбһэ абаха социалис уялгатай.

Эгээ мүнөө үедэ нэгэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер үбһэн абтана. Һүүлэй дүнгөөр 150 гектар сабшалангай ногоониинь сабшагданхай. Ажалайнгаа сагые, наратай үдэрнүүдые гүйсэд хэрэглэжэ шаданабди,— гэжэ тус звеногой тоо бүридхэгшэ Михаил Пурбуевич Цырендоржиев мэдүүлээ бэлэй.

Нүхэр Кокориной оньһожоруулагдамал звенодо үбһэ сабшадаг хоёр косилка, хоёр тармуур, тюк болгон баглалдаг хоёр түхеэрэлгэ, үбһэ һүрилдэг нэгэ түхеэрэлгэ бии юм. Эдэнэр мүнөө арбаад һүритэй болонхой. Нэгэ сомоонь 220 центнерһээ доошо бэшэ байдаг. Иимэ сомоонуудые үлеэлгэжэ хатаадаг түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой.

Улаан булан соонь үдэр бүхэндэ «дайшалхы хуудаһан» гаргагдажа, үдэр үдэрэй һонинууд болон хэһэн хүдэлмэриинь дүнгүүд бэшэгдэжэ байдаг.

Совхозой ахалагша зоотехник Бандаевай унтаха нойроо мартан, үбһэшэдөө эрьежэ байдагынь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, шэмэтэй, ногоохон зандань үбһөө хуряажа шадабалнай, хони малынь хабар, үбэлэй сагта үбһөөр ядалдахагүй байна бшуу.

КПСС-эй Буряадай обкомой республикын ажалшадта хандаһан Хандалга соо Ивалгын районой ажалшад малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ һайнаар бэлдээд, энэ ажалаа эршэмтэйгээр ябуулна гэжэ хэлэгдэнхэй. Энэ шухала хэрэгтэ «Заветы Ильича» совхозой ажалшадай өөһэдынгөө хубитые шадал зэргээрээ оруулхын түлөө оролдожо ябаһаниинь һайшаалтай.

Ц-Д. ХАМАЕВ.

ДААБАРЯА ҮЛҮҮЛЭЭ

Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ бүтээсэтэйгээр ажаллаһан Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой гурбадахи тракторно-тарян ажалай бригадын бригадир Сергей Михайлович Фурсовай хүтэлбэрилдэг тэжээл бэлэдхэгшэдэй звено ээлжээтэ илалтаяа туйлаба. Тусхайлбал, һаяхан тус коллектив бүхыдөө 2420 центнер үбһэ һүрилхэ түсэбөө болзорһоо уридшалан дүүргээ. Шэнэ амжалта туйлаһандаа бахархан баясаһан эндэхи үбһэшэд үшөө эды шэнээн үбһэ һүрилжэ, тушаахаар шиидээд, тэжээл бэлэдхэлгээ эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлһэн зандаа.

Дурсагдагша звено үбһэ хуряахаһаа гадна силос даража захаланхай. Һүүлэй мэдээгээр эндэ бүхыдөө 1500 тонно шэмэтэй тэжээл дарагдаад байнхай. Силосэй ургамалнуудые хуряаха хүдэлмэридэ Мухар-Шэбэрэй автотранспортно предприятиин жолоошод А. Федоров, А. Иванов, Е. Черных, А. Евсеев гэгшэд бүтээсэтэйгээр ажаллана.

В. ХУДАЕВ.

ҮБҺЭ ҺҮРИЛНЭ, СЕНАЖ ДАРАНА

Хура бороогүй эдэ үдэрнүүдтэ Загарайн районой «Дружба» совхоздо үбһэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа. Байгша ондо тус ажахы 1153 гектарһаа 220 тонно үбһэ һүрилжэ, 1778 тонно сенаж дараха, 200 тонноһоо бага бэшэ витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбтэй юм. Энэ асари ехэ зорилгонуудаа сүм бэелүүлхын тула ажахыда үбһэшэдэй зургаан звено байгуулагдаа. Эдэ звеногой гэшүүд мүнөө хоорондоо мүрысэн ажаллана.

Һүүлэй мэдээгээр совхозой үбһэшэд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ урагшатайгаар ябуулна. Жэшээлбэл, ажалай тэмсэлдэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлэһэн Филипп Григорьевич Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг звено 100 гаран гектарһаа 1000 шахуу центнер үбһэ һүрилжэ абаа. Тиихэдэ механизаторнууд Трофим Яковлевич Шурыгин, Мартемьян Леонтьевич Пахомов гэгшэд эрхимээр ажаллана.

Сенаж дараха хүдэлмэридэ Анатолий Михайлович Гончаров шалгарна. Мүн эндэ үнинэй механизатор Владимир Григорьевич Аксаментов эрхимлэнэ. Витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегадта Бадмацырен Дамдинович Жигжитжаповай звено эрхимлэнэ.

Н. ДАГБАЕВ.

ҮДЭР БҮХЭНДЭ 400 ТОННО

Таряа хуряалгын харюусалгата хаһын эхилтэр ниитынгээ малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ сүм түгэсхэхын түлөө Кабанскын шубуунай фабрикын хүдэлмэришэд үдэрһөө үдэртэ эршэмтэйгээр ажаллана. Эндэ силосэй ургамалнуудые хуряадаг тусхай отряд эмхидхэгдэнхэй. Тус отрядайхид үдэр бүхэндэ 350—400 тонно шанартай тэжээл даража үрдинэ.

Энэ коллективтэ КСК-100 түхэлэй гурбан комбайн үгтэнхэй. Мүн ашаанай арбан нэгэн автомашина, хүсэтэй хүндэ гурбан трактор даалгагданхай юм.

Үнгэрһэн зургаан үдэрэй туршада тэжээл бэлэдхэгшэд Степно-Дворецкэ отделениин һү һаалиин фермын дэргэдэхи ехэхэн траншей соо 2000 тонно силос дараба.

Эдэ үдэрнүүдтэ Целинагай поли дээрэ таригдаһан ороохото ургамалнуудай холисые механизаторнууд В. А. Идрисовэй, С. И. Суворовой, М. В. Ключеревэй агрегадууд хуряажа байнхай. Гектар бүриһөө 140—150 центнер ногоон набша намаан абтана.

Эндэ хүдэлдэг Каменскын автопредприятиин жолоошод Н. В. Зубов, Н. М. Таракановский, В. П. Магдалин, А. В. Иванов, Н. В. Попов болон бусад үдэр бүхэндэ олон эрьесэ хэжэ, даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Хирэ-хирэ болоод лэ үргэн ута траншейдэ ашаатай автомашинанууд һубарин ерэжэ, хэршэгдэһэн ногоо буулгана. Тэрэ ногооень механизаторнууд В. Я. Суворов, А. В. Бурлаков, Е. В. Лукашов гэгшэд хүсэтэй хүндэ К-700, С-100 түхэлэй тракторнуудаар нягтаруулан дарана. Траншейн дүүрэхэдэ, консервантнуудые холижо бэлэдхэгдэһэн тэжээл полиэтиленовэ пленкоор хушагдажа, һолоомоор дарагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд Колесовскын һүнэй комплексын, мүн Бага Колесовскын һаалиин фермын дэргэдэхи траншейнүүд соо силос даража туха сүлөөгүй ажаллана. Бүхыдөө совхозой тэжээл бэлэдхэгшэд байгша ондо 10 750 тонно силос даража абаха түсэбтэй юм. Тиин үнеэн бүхэндэ 7—8 тонно силос хүртэхэнь гээшэ.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штатнабэшэ корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оньһожоруулагдаһан звено сабшалан дээрэ.

Горбачев зүгһөө ерэбэ

... Генеральна ... Горбачев Алас... ...оноо июлиин ...сажа ерэбэ.

(ТАСС).

АЯНШАЛГАНЬ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

Турциин Республикын Премьер-Министр Т. Озал июлиин 31-дэ Узбекистантай танилсалгаяа үргэлжэлүүлһэн байгаа.

Ташкентдэ айлшамнай Танигдаагүй солдадай хүүр дээрэ венок табиба.

Энэ эртэ урдын городой түүхэтэ болон архитектурна памятнигуудые тэрэ Самаркандда һонирхон хараа.

Энэл үдэртөө Турциин правительствын толгойлогшо болон тэрэнэй һамган Ленинград ошохоёо Самаркандһаа мордобо.

Үдэшэлэн Т. Озал һамгантаяа Ленинград ерэбэ.

Илалтын талмай дээрэ городые баатар габьяатайгаар хамгаалагшадта бодхоогдоһон хүшөөе айлшан хаража, баглаа сэсэгүүдые табиһан байгаа.

(ТАСС).

...-эй ДОКУМЕНТНҮҮДЭЙ СУГЛУУЛБАРИ

...й дэргэдэхи ...змын инсти... ЦК-гай юрэн... ...һэн «КПСС-эй ...нференцинүү... ...нумуудэй тог... ...идхэбэринүүд... ...лбариин арба... ...гдэн гаргагда... ...бари юһэдэхеэ ...хай. ...ын экономическа, социально-политическэ, соёлой хүгжэлтые хүтэлбэрилхэ, СССР-эй уласхоорондын байдалые бэхижүүлхэ, эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэл дэлгэрүүлхэ талаар КПСС-эй олон янзын ажал ябуулга толилогдоһон документнүүд соо найруулагдаба. Ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр совет арадай һуудал байдалые улам һайжаруулха тухай партиин анхарал оролдолготой, КПСС-эй бэелүүлжэ байдаг ажал ябуулгые энэ томдо оруулагдаһан материалнууд элирхэйлэн харуулна.

Политическэ литературын хэблэл энэ номые барлажа гаргаһан байха юм.

(ТАСС).

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ШУХАЛА ХҮДЭЛМЭРИ

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин, олониитын дунда мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй үүргэ обществын ажабайдалда ехэ боложо байна гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Илангаяа залуушуулые, студентнэрые эрхим бата үзэл бодолтойгоор, ажалда һурган, коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгые съезд онсо шухалада тоолоһон байна.

Орон дотор дээдэ ба тусхай дунда һуралсалые шэнэдхэн хубилгалгын Гол шэглэлнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай проект соо һуралсалай зургаануудай партийна организацинууд үзэл сурталай-политическэ, ажалай болон сэдьхэл бодолой талаар залуушуулда нүлөөлхэ олон янзын хүсэтэ хэрэгсэлнүүдтэй гэжэ тэмдэглэгдэнхэй. Эдэ арга хэрэгсэлнүүдэй дунда партийно-политическэ информаци онсо һуури эзэлнэ. Политинформаци хадаа мүнөө үедэ болоһон, боложо байгаа шухала үйлэ хэрэгүүд тухай саг дары, халуун мүрөөрнь дуулгадаг гол илгаатай. Тиимэһээ тус үйлэ хэрэгүүдэй политическэ удхые зүбөөр тайлбарилха ябадалда политинформаторай үүргэ нүлөөн ехэ юм. Юундэб гэхэдэ, институдуудта һарадаа хоёр дахин гү, али недели бүхэндэ студентнэр өөһэдөө политинформаци үнгэргэдэг заншалтай.

Политинформациин үедэ зүбшэгдэдэг асуудалнуудай үзэл сурталай-политическэ шухала удхатай хада тус арга хэрэгсэлые залуушуулай дунда ябуулагдаха партийно-политическэ хүдэлмэри болоно гэжэ тоолохо ёһотойбди.

Съезд дээрэ баталагдан абтаһан КПСС-эй Программын шэнэ найруулга дотор үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха талаар гол шухала зорилгонууд нэрлэгдээ: Нэн түрүүн, мэдээсэл тараадаг зургаанууд (тэдэнэй тоодо политинформациие нэрлэжэ болохо) дотоодын ба уласхоорондын байдалдахи хубилалтануудые, экономическа ба социальна байдалай хүгжэлтэ, ябасые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн үзэжэ байха, хоёрдохёор, бүхы шэнэ, түрүү юумые эдэбхитэйгээр дэмжэхэ, шухала удхатай, хүн зоной дунда һанаа сэдьхэлыень хүдэлгэжэ байһан асуудалнуудые табижа, тэдэниие шиидхэхэ дурадхалнуудые шэнжэлжэ үзэхэ ёһотой гэһэн эрилтэнүүдые КПСС табиһан байна. Эдэ эрилтэнүүдэй ёһоор, тэдэнэй хүдэлмэри политическэ тодо һонороор ба зориг түгэсөөр, гүнзэгы удхатайгаар, саг соонь түргэнөөр, ойлгосотойгоор ябуулагдаха ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай дээдэ һургуулинуудта, тодорхойлбол, багшанарай болон хүдөө ажахын институдуудта студентнэрэй дунда партийно-политическэ информаци эмхидхэхэ, үнгэргэхэ бага бэшэ дүй дүршэл олдонхой. Ямар хүсэлтэйгөөр дээдэ һургуулида политинформаци үнгэргэгдэнэ гээшэб? Студентнэрые марксистско-ленинскэ үзэл сурталаар, ниитын хүгжэлтын мүнөө сагай шухала асуудалнууд тухай тодорхой ойлгосоор зэбсэгжүүлхэ гэһэн зорилготой юм. Энээнһээ гадна политинформаторнууд дэлхэй дээрэ боложо байгаа гол шухала үйлэ хэрэгүүдые, политикын, экономикын, соёлой, уласхоорондын байдалай, эб найрамдал болон залуушуул тухай темэнүүдэй асуудалнуудые тайлбарилан ойлгуулха ёһотой.

Улаан-Үдын бүхы дээдэ һургуулинуудта политинформаци үнгэргэхэ саг хэшээлнүүдэй расписани соо оруулагданхай. Факультедүүдтэ бүхыдөө, студентнэрэй тус тус бүлэгүүдтэ һарадаа хоёр дахин тэрэ эмхидхэгдэнэ. Энэ хүдэлмэриие хинан хүтэлбэрилхэ харюусалгатай хүнүүд парткомой зүгһөө томилогдонхой. Жэшээнь, ВСТИ-дэ энэ харюусалгатай хэрэгые доцент А. С. Кирдяшкин, БСХИ-гэй парткомой гэшүүн А. А. Паршиков, ВСГИК-тэ доцент Б. З. Юшин гэгшэд эрхилнэ. Факультет бүхэндэшье харюусалгатай хүнүүд байдаг.

Нэгэдэхи, хоёрдохи курсын студентнэр миин юрэ хөөрэһэн шэглэлтэй политинформацинуудые эхэнхидээ үнгэргэдэг һаа, ахалагша курснуудайхид хөөрэжэ байһан асуудалаа гүнзэгыгөөр шүүмжэлжэ шадаха ёһотой. Багшанарай институдта түүхын-хэлэ бэшэгэй факультедэй ахалагша курснуудай студентнэр политическэ асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг заншалтай юм.

Энэ дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, 3-дахи, 4-дэхи курснуудайхидай политинформаци бэлдэжэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулха, мүн тэдээндэ олон хүнэй урда үгэ хэлэхэ, өөһэдынгөө хаба шадалые туршаха арга боломжонуудые олгохо шухала болоно. Политинформацинуудта соёлой, искусствын, литературын ажал ябуулагшад, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануud, хуули ёһо сахидаг органуудай хүдэлмэрилэгшэд уригдадаг болонхой. Тиигэжэ политинформациин түхэл маягууд, удха шанар һайжаруулагдана, һонирхолтойшье болоно гэжэ һанагдана. Залуушуулда саг дары, түргэнөөр дуулгагдаһан, мэдээсэгдэһэн үйлэ хэрэгүүдэй политическэ удхые зүбөөр ойлгоходонь ехэ нүлөөлнэ ха юм. Аудиториин урда үгэ хэлэхэ болоһон студентнэр ажабайдалда болодог хубилалтануудые адаглаха, хэблэлдэ толилогдодог шэнэ һонинтой саг үргэлжэ танилсажа, шухала, һонин удхатай гэжэ һанаһан зүйлнүүдые илган шэлэхэ ушартай болодог. Энэнь гайхалгүй.

Политинформациин олон түхэл маягууд республикымнай дээдэ һургуулинуудта хэрэглэгдэнэ. Жэшээнь, һонирхолтой хүнүүдтэй уулзалганууд, полит-тулалдаануудай шэнжэтэй үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд, хамтын байрануудта комсомолой комитедэй, парткомуудай үзэл сурталай комиссинуудтай суг эмхидхэһэн политинформацинууд гэхэ мэтэ. Соёлой институдта, жэшээлбэл, амаралтын үдэрэй клубууд, бэеын элүүрэй университет амжалтатайгаар хүдэлжэ байнхай. Энээнһээ гадна, залуу лекторэй һургуулинууд, «түхэреэн столнууд», полит-хөөрэлдөөнүүд багшанарай, технологическа институдуудта эмхидхэгдэнэ.

Республикымнай дээдэ һургуули бүхэндэ политинформатораар томилогдоһон студентнэрэй һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Политинформаторнуудые дүй дүршэлтэй ниитын эрдэмэй багшанар һургадаг: багшанарай институдта — В. И. Затеев (философиин кафедра), Д. Д. Очиров, Ю. В. Абросимов (научна коммунизмын кафедра), Б. П. Крянев, В. М. Пыкин (КПСС-эй түүхын кафедра), соёлой институдта — Б. Ш. Доржиев, Л. Г. Орлов (КПСС-эй түүхын кафедра), Б. З. Юшин (политэкономиин болон научна коммунизмын кафедра), технологическа институдта — А. С. Кирдяшкин, П. С. Дырхеев (КПСС-эй түүхын кафедра), Н. А. Анпилогов, Ц. Ц. Чойропов (научна коммунизмын кафедра), З. Г. Баинова (политэкономиин кафедра). Зарим гол шухала асуудалнуудаар политинформаторнуудай урда ректорнүүд, проректорнүүд, деканууд, кафедрануудые даагшанар, факультедүүдэй парткомой болон партбюрогой секретарьнар үгэ хэлэдэг байна. Энээнһээ гадна, ниитын эрдэмүүдые шудалха программаар хараалагдаһан семинар бүхэндэ уласхоорондын болон дотоодын байдалай шэнжэлэл, соёлой, искусствын, эрдэм наукын ба гэгээрэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг. Политинформацинуудые методическа талаарнь зүбөөр үнгэргэхэ хэрэгэй түлөө ниитын эрдэмэй кафедрануудай багшанар харюусадаг гуримтай.

Политинформацинуудые элдэб түхэл маягтайгаар, ондо ондоо онол аргаар үнгэргэхэ дүй дүршэл соёлой институдта бии болонхой. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй үсын политинформацинуудта тусхай институдай багшанар харуулан ойлгуулалгын хэрэгсэлнүүд болон слайднуудые, кинофильмнүүдые саг үргэлжэ хэрэглэдэг байгаа. Мүн багшанарай институдта үнгэрэгшэ жэлһээ Ленинскэ зачедто хабаадагшадай ниитын-политическэ аттестациин шэнэ түхэл маяг-политзачет хэрэглэгдэнэ. Комсомолшуудай политическэ эрдэм мэдэсын хэм хэмжээе тус зачет элирүүлдэг байха юм.

Дээдэ һургуулинуудта, тус-тус факультедүүдтэ студентнэрэй полит-хэшээлнүүдэй шэнэ, ашатай үрэтэй түхэл маягуудые бэдэржэ байнхай. Политическэ асуудалнуудаар дискуссинуудай, суг һурадаг студентнэрые, багшанарые, кураторнуудые оппонентнүүд болгон, студентнэрэй бэлдэһэн тематическа элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгын, үгэ буляалдаата хурса хөөрэлдөөнүүдэй пресс — конференцинүүдэй үедэ эрээдүйн мэргэжэлтэд гол түлэб лектор, пропагандист, политинформаторай дүршэл шадабаритай болодог гээшэ.

Буржуазна үзэл бодолдо эсэргүү тэмсэлэй асуудалнууд политинформаци ябуулха хэрэгтэ шухала һуури эзэлнэ. Тус шэглэлэй тодорхой асуудалнуудаар залуу политинформаторнуудые мэргэжүүлхэ гээшэ шухала. Жэшээнь, багшанарай институдай эхин классуудай факультедтэ 1985 — 1986 онуудай һуралсалай жэлдэ бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи дайн дажартай нютагуудтахи байдалые шүүмжэлэл, социалис оронуудай шэнэ һонин, «Хоёр дэлхэй-хоёр эрхэ байдал» гэһэн темээр, Афганистанда зорюулагдаһан политинформацинууд үнгэргэгдөө. Мүнөө үеын Индиин болон уласхоорондын ажабайдалда зорюулагдаһан тематическа политинформацинууд мүн лэ болоһон байна. Байгша жэлдэ институдай бүхы факультедүүдтэ КПСС-эй XXVII съездын үзэмжэдэ табигдаһан документнүүдые М. С. Горбачев Р. Рейган хоёрой Женевэдэхи уулзалгын материалнуудые шудалалгада зорюулагдаһан политинформацинуудта онсо анхарал хандуулагдаа һэн. Республикын «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдэй материалнууд дээрэ үндэһэлэн, мүн республикын, Улаан-Үдэ хотын, районой ажалша коллективүүдэй ажал хэрэгүүд дээрэ үндэһэлэн «КПСС-эй XXVII съездые угтуулан» гэһэн темээр студентнэрэй хамтын байрануудта политинформацинууд үнгэрөө һэн. Зарим факультедүүдтэ политинформацинууд партиин XXVII съездэдэ Буряад ороноһоо һунгагдаһан делегадуудта зорюулагдаһан юм. Һуралсалай шэнэ жэлдэ республикын дээдэ һургуулинуудта «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн» гэһэн ниитэ нэгэ темээр политинформацинууд үнгэргэгдэхэ.

Гансал һайнаар бэлдэгдэһэн, зүбөөр байгуулагдаһан лекци, политинформаци шагнагшадай анхарал татаха, тэдэнэй һанаа сэдьхэлые хүлгөөхэ шэдитэй бшуу. Жэшээлбэл, багшанарай институдай хари хэлэнэй болон түүхын, хэлэ бэшэгэй факультедүүдэй студентнэр политинформаторай үүсхэһэн һонин хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг заншалтай. Дүй дүршэлтэй, эрхим арга шадабаритай лектор, пропагандист гү, али политинформаторые шагнагшадай сэдьхэлдэ заатагүй асуудал һураха, өөрынгөө һанамжатай хубаалдаха гэһэн мэдэрэл түрэдэг гэжэ үнинэй багша профессор В. И. Затеев хэлэдэг. Багшанарай институдай факультет бүхэндэ тодорхой ямар асуудалнуудта удаадахи политинформацида харюу дуулаха, зүбшэн хэлсэхэ хүсэлтэй байһан тухайгаа студентнэр дуулгадаг гуримтай. Тус асуудалнуудые шүүмжэлжэ үзөө һаа, иимэ түхэл маяг политинформацинуудай ашаа үрые, эмхидхэлгые хараа байса дээшэлүүлнэ гэжэ тодорхойлхоор байдаг. Политинформаци. лекцидэ орходоо, үсөөн зониие суглуулдаг илгаатай. Тиимэһээ политинформатор шагнагшадтайгаа хөөрэлдэхэ, тэдэнэй һанамжануудые мэдэжэ абаха, тиигэшэ шагнагша бүхэнтэй тусхай хүдэлмэри ябуулха аргатай байна. Харин имагтал иимэ хүдэлмэри ашаа үрэ ехэтэй бшуу. Үзэл сурталай хүдэлмэридэ шиидхэгдэдэг эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн энэ ха юм.

Улаан-Үдын дээдэ һургуулинуудта партийно-политическэ информациин яажа ябуулагдадаг байһые шүүмжэлхэдэ, хотымнай институдуудта зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиигэбэшье энэ талаар бүхы юумэн хэгдэнхэй гэхын аргагүй. Үзэл сурталай хүдэлмэриин шухала янзануудай нэгэн болохо тус хэрэгые эмхидхэлгэдэ горитой дутуу дунданууд, дутагдалнууд ушарһан зандаа.

Зарим факультедүүдтэ политинформаци эмхидхэл багатайгаар, шанарай талаар хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэдэг, мүн студент - политинформаторнуудай һуралсал саг үргэлжэ болодоггүй байна. Политинформацинуудта ёһын тэдысэ хандаха, тэдэниие һонирхолтой болгохо шэнэ түхэл маягуудые бэдэрхэгүй ушарнууд технологическа институдта үзэгдэнэ. Дээдэ һургуули дүүргэһэн зарим залуу мэргэжэлтэд ниитын ажал ябуулгада огто хабаададаггүй байха юм. Иимэ байдалтай эбсэхэ ямаршье эрхэгүйбди.

Мүнөө үедэ КПСС-эй XXVII съездын материалнуудые шудалалгада онсо анхарал хандуулагдана. Политинформаци үнгэргэхэ хэрэгые институдуудай парткомуудай үзэл сурталай комиссинууд нарин хиналтадаа абаха зэргэтэй. Тус хүдэлмэриин ашаа үрэ, шанарые дээшэлүүлхын тула нэн түрүүн студентнэрэй ниитын эдэбхи үүсхэлые бадаруулха тон шухала. Бэеэ даанги байха мэдэрэл студентнэртэ хүмүүжүүлхэ, политическэ зүб тобшололнуудые өөһэдөө хэхэ арга тэдээндэ олгожо байха хэрэгтэй. Манда харша үзэл сурталай болон жаяг журамай гуримуудта эбсэшэгүйгөөр хандадаг байхаар хүмүүжүүлхын тула тэдэнэй худал хуурмаг, хии хооһон удхые элирхэйлэн харуулха ёһотойбди. Энэ талаар эндүүрһэн зарим залуушуулые үндэһэ баримтатай, нарин тодорхой, найдамтай баталгаар алдууень ойлгуулха, марксистско-ленинскэ үнэн зүб хараа бодолтой болоходонь сэхэ нүлөөлхэ зорилготойбди.

Студентнэрэй ниитын эдэбхиие хүмүүжүүлгэдэ политинформаци горитойгоор нүлөөлдэг гэжэ мартаха хэрэггүй. Иимэл шэглэлтэйгээр дээдэ һургуулинуудта политинформаци эмхидхэхэ хэмжээнүүд ябуулагдаха ёһотой. Тиигэжэ партиин съездын табиһан эрилтэнүүд заатагүй бэелүүлэгдэхэ ушартай бшуу.

Л. ПОХОСОЕВ,
КПСС-эй Буряадай обкомой эрдэмэй болон һуралсалай зургаануудай таһагые даагша.

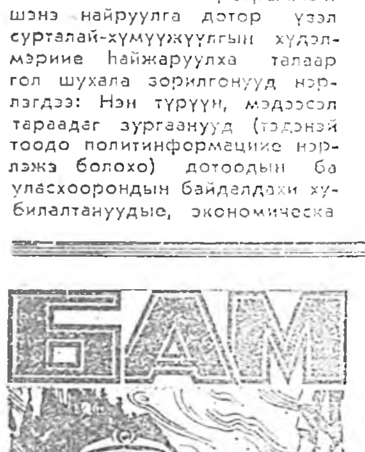

ЭРХИМЭЙ ЭРХИМҮҮД

Тоннельнэ 21-дэхи отрядай коллектив дотор шэнэлэн хубилалга яһала эдэбхитэйгээр бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Хуушанайхяараа һарын һүүл багаар лэ хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр үдэр һүнигүй хүдэлхэ ябадал үндэһөөрөө усадхагдана. Һарын туршада хэхэ ажалай түсэб эртээнһээ тон зүбөөр зохёогдоод, отрядай хүдэлмэришэдтэй танилсуулдаг, энэ түсэб дүүргэхын тула һайн бэлэдхэл хэгдэдэг болобо. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар эндэ бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Жэшээлхэдэ, дүршэл шадабаритай бэрхэ проходчик Г. В. Горбатовай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэдэг болоһоор үнинэй. Эдэнэр даабаряа ходоодоо 160—170 процент дүүргэжэ, ганса тоннельнэ 21-дэхи отрядай бэшэ, харин «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгарна. Һаяшаг тус бригадын коллективтэ «эрхимэй эрхим бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо юм.

Г. В. Горбатовай бригадынхидай дүй дүршэл бусадай дунда тараагдадаг, эдэнэй нэрэ хүндэдэ Ажалай Алдар Солын улаан туг үргэгдэдэг, мүнгэн шан, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдадаг. Ажалай түрүүшүүлдэ зорюулагдаһан сахилгаан хуудаһануудые ходол гаргажа байдаг юм. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд хүдэлмэришэдые, илангаяа залуушуулые зүбөөр хүмүүжүүлхэ талаар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ. Түрүүшүүлһээ гээгдэнгүйгөөр ажаллаха гэжэ эрмэлзэһэн хүдэлмэришэд һайн үрэ дүн түйлажа, шалгарһан лэ байдаг шуу.

Залуу мэргэжэлтэн Б. П. Морозовой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив тоннель соо малтагдаһан хайр шулуу саг болзортонь зөөжэ гаргаха талаар ехэ юумэ хэнэ. Эдэнэр автомашинануудаа, транспортернуудые миин байлгангүйгөөр ашаглажа шадана. Тиимэһээ тоннель малтаха хүдэлмэри урагшатайгаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхэдэ, алдуу гарахагүй. Б. П. Морозовой бригадын гэшүүд хурдадхалгын табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө эгээл һайн үрэ дүн түйлаха гэһэн зорилгоёо үнэн сэхэ ажалаар бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна. Халаан бүриингөө даабари 125—130 процент дүүргэжэ, үшөөл һайнаар ажаллаха арга шадалтай байһанаа хэрэг дээрэнь харуулба.

— Манай тоннельнэ 21-дэхи отрядай коллектив Байгалай тоннель барилсажа, жэлһээ урид дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа юм. Мүнөө Хойто Муяын тоннель барилсажа байнабди. Эндэ байгаалиин олон бэрхэшээлнүүд бидэнэй ажалда һаад хэнэ. Гэбэшье, буладһаа хатуу зоригтой хүбүүд Хойто Муяын гранит шулуун хадануудые сүмэ малтажа, тоннель бариха даабаряа дүүргэхөөр эрид шиидэнхэй. Тиимэһээл үдэр бүриингөө даабари үлүүлжэ, урагшаа дабшана,— гэжэ тоннельнэ 21-дэхи отрядай начальник Ленинэй орденто Н. А. Твердохлебов хэлэнэ.

Ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд тус коллектив дотор олон лэ даа. Эдэнэй эдэбхи үүсхэл гарган ажаллаһанай ашаар лэ гүрэнэй даабари болон уялганууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Эрхим түрүү ажалаараа БАМ-ай барилгашадай дунда мэдээжэ болоһон тоннельнэ 21-дэхи отрядай коллектив КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэһэн хараа зорилготойгоор Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, муу бэшэ үрэ дүн түйлана. Байгша оной 6 һарын даабариһаа гадуур 384 мянган түхэригэй барилга хэжэ, «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив дотор түрүү һуури эзэлбэ.

— Бидэ саашадаа бүри эршэмтэйгээр хүдэлжэ хурдадхалгын табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди,— гэжэ Н. А. Твердохлебов мэдүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ БУЛТАДАА ХАБААДАЯ!

ХОНИШОД ЕХЭЛ ЯАРАНА

◆ Дүрбэдэхи отделениин тэжээл бэлэдхэгшэд байгша ондо дүн хамта 5000 центнер үбһэ неосэлхэ түсэбтэй юм.
◆ Эндэ түрүүшын 1100 центнер үбһэн һурилэгдэбэ.
◆ Хонишодой бригадын 4 звено тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсажа байна. Эдэнэрэй дундаһаа Борис Цыреновэй, Владимир Номтоевой даадаг коллективүүд социалис мүрысөөндэ түрүүлнэ.

Малгайншье зэргын үүлэгүй, сэлмэг наратай үдэр «Знамя Ленина» колхозой дүрбэдэхи отделениин ахалагша хонишон Владимир Номтоевой хүтэлбэрилдэг бишыхан коллективэй ажал хэрэгтэйнь танилсахаяа, Харгааһата тосхонһоо хойшоо зурыһан хүнды оодо хүдөөгэй харгыгаар табилуулжа мэдэбэбди. Уданьшегүй бүлэг ойн үбэр хажууда урагша хойшонь гонзогойлжо табиһан жараад метр утатай һүриин дэргэдэ хоёр—гурбан хүнэй ажаллажа байхань харагдаад хиба. Тээ наананиь морин тармуур Т-25 түхэлэй тракторто шагтагалһан хоёр эрэшүүл ехэл сүлөөгүй, сабшагдажа унагаагдаһан нэлэнхы талмайн ургасые баал болгон тарман суглуулна.

— Владимир Нанзатович урда жэлнүүдтэ түлгэнүүдые харууһалдаг һаа, харин байгша ондо эмэ зуһаг хонидые даажа абаад, үбэлжүүлхэеэ бэлдэжэ байна. Хэнэйшье мэдэһээр, эхэ хонидто үбһэ тэжээл нилээд ехэ хэрэгтэй болодог гээшэ ааб даа. Энээниие һайн ойлгоһон ахалагша хонишон энэ харюусалгатай хаһын түрүүшын үдэрһөө хамсыгаа шаман оронхой, — гэжэ намтаи суг ябаһан тус отделениие эрхилэгшэ Б. Б. Цырендашиев мэдүүлбэ.

Эндэ ерэхэдэмнай, Владимир Номтоев үбһөө һүрилжэ байба. Тэрээндэ һамганиинь Цыцык Дармаевна хамһалсана. Мүнөөдэр эдэнэртэ отделениин механизаторнууд Леонид Орлов Жалсарай Балданов хоёр тракторнуудаараа ерэжэ, ехэхэн туһаламжа үзүүлбэ.

— Манай эндэ иимэ заншалтай болонхойбди. Отделениимнай хонишод өөһэдынгөө хүсөөр 300—500 центнер хүрэтэр үбһэ старынгаа хонидто неосэлдэг. Сэлмэг, наратай үдэрнүүдтэ бидэ тракторнуудаа звенонуудта хубаарилан эльгээнэбди. Эдэ хоёр трактористнуудмай мүнөөдэр эндэ хамһалсаад, үглөөдэрынь ондоо звенодо ошожо хүдэлхэ юм. Тиимэһээ хонишоднай тракторнуудай, хүнүүдэй ерэхэдэнь, туха сүлөөгүй ажалладаг, — гэжэ Баир Батодалаевич хөөрэнэ.

Зүб лэ даа. Иигэжэ хамһалсажа байхадань, бүхы хүсэ шадалаа гаргалтай бэшэ аал? Эдэнэр һүринүүдээ шарга дээрэ һүрилнэ. Тармуураар нэгэ газарта обоолһон үбһөө суглуулхадаа, шаргатай һүриеэ трактораар шэрэжэ ябаад, һүрилдэг байха юм.

Энээхэн үсөөн хүнэй иигэжэ хүдэлжэ байхын забһарта В. Н. Номтоевтой ажал, түсэб, зорилго тухайнь хэдэн үгэ андалдабаб.

— Мүнөө хэдэ бидэ 780 эмэ зуһаг даажа абаад байнабди. Эдэ хонидто үбэлэй һаранuудта хүсэд хүрэхэ тэжээл неосэлхэ хараатайб. Юрэдөөл, ехээр лэ бэлдхээ һаа, өөртэмни һайн юм... жо, һаад уш... хэн талмай... юулээд ... аадарта с... һэндөө ор... хоногүй ... сабшалан ... хэй. Мүнөө ... бүриһөө х... гаса гаран... хабартаа ... руулха хү... Даб дээрэ... Үдэшэлэн ... дууһаад, ... ёһотойбди. 350 центнер ... болохо,— г...

Шэмэтэй, ... ехээр бэл... звеногойхи... гаргана. Иг... моогоо ... оролдоно. ... жээл һүүл... шэмээс ха... Тэрэнэй ха... һээ 15 бо... һэн һайн ... түлөө түлб... дээшээ ха...

— Шанар... эрилтын т... нөө үедэ ... ногоогоо ... хатаагаад, ... гонгүйгөөр ... оролдонобди... дэхи класс... ехээр һүр... томнай һа... Тиимэһээ б... час, минут... хэрэглэн, ... һурилха гэ... гээд ахала... дүүлбэ.

Аяма ха... шалан дээр... түлэг дунд... ногой гэшү... тэр хоёр ... ла бүхы х... жоёо хэрэ... гаа һэн.

Мухар Ш...
ЗУРАГ Д...
ша, ахалаг...
Номтоев.

БОЛЗОРҺОО ХОЛО УРИДШАЛНА

Дүй дүршэлтэй эмхидхэлшэ, коммунист Нима Яханович Доржиевай даадаг Аргатын һү һаалиин фермын коллектив гансашье Аргатынгаа совхоз соо бэшэ, мүн бүхы Хурамхаанайнгаа район дотор суурханхай. Тус фермэдэ ажалладаг һаалишад үнгэрһэн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ болон 1985 ондо һү һаажа гүрэндэ тушааха түсэбөө 114 процент дүүргэжэ, ажахыдаа нэгэдэхи, район соогоо хоёрдохи һуури эзэлһэн байха юм. Удаань байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ тус коллектив амжалтаяа улам батадхажа, һү үйлэдбэрилхэ түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэбэ. Сагаан эдеэ элбэгээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ фермын түрүү һаалишад Санжидмаа Тарасова, Дулма Лыгденова, Евдокия Раднаева, Анна Надмитова, Цыпилма Арьяева гэгшэд горитойхон хубитаяа оруулһан байха юм.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон дурсагдагша коллектив гүрэндэ 2000 центнер һү тушаахаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа һэн. Тиин мүнөө эндэхи һаалишад Булагай фермын коллективтэй ена-мана мүрысэнэ.

— Манай фермын коллектив һү һааха түсэбөө һара, квартал бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ, болзорһоо урид холо уридшалжа ябана. Мүнөө бидэ август һарын тоосоогоор ажалланабди. Фермын тушааһан һүнэй 90 гаран процентнь нэгэдэхи сортоор гүрэндэ тушаагдана,— гэжэ тоо бүридхэгшэ Ханда Ринчинова хөөрэнэ.

Тус фермэдэ арбан долоон һаалишан, ухэршэн, тэжээл шанаржуулагша ажаллана. Эбтэй зетэй энэ коллективтэ долоон коммунистһаа бүридэһэн партийна бүлэг бии. Тиихэдэ комсомол-залуушуулай коллектив эндэ бүридүүлэгдэнхэй. Партийна бүлэгэй гэшүүд залуушуулые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, һургаха, дүршүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулна.

Эндэ һаалишадай хэһэн ажалай үдэр бүриин дүн тусгаар самбарта бэшэгдэжэ, олондо мэдээсэгдэжэ байдаг. Мүн социалис уялгануудынь, байгша оной түсэб аржытар бэшэгдэнхэй.

Үбэлжэлгын үедэ фермын хүдэлмэришэд, һаалишад болон малшадай дунда зоовеэринарна һургуули эмхидхэгдэдэг. Тиихэдэ коммунистнууд партийна һуралсалай һургуулида политическэ эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Эндэ хэшээл үнгэргэдэг пропагандист, Аргатын дунда һургуулиин багша Бутыд Будажаповна Лосоловатай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай:

— Энэ фермэдэ дүрбэдэхи жэлээ пропагандистаар томилогдооб. Хэшээл бүхэнөө өөһэдынь хэжэ байһан ажалтай холбожо үнгэргэхые оролдоггшоб. Коммунистнууд һургуулидаа таһалгаряагүй ябадаг. Яһала эдэбхитэй, хэшээл үнгэргэхэдэшье урматай байдаг,— гэжэ хэлээ һэн.

Фермын бүхы найман һаалишан коммунис ажалай ударнигууд юм. Тэрэшэлэн залуу һаалишадта ниитын даалгабаринууд үгтэнхэй. Жэшээлбэл, комсомолшууд Ц. Лубсанова, В. Гунтупов гэгшэд фермын һүнэй байрада ариг сэбэрые сахиха уялгатай. Эндэ депутадай пост бии. Постын гэшүүд фермын коллективэй хэһэн ажалай дүнгүүдые хирэ хирэ болоод лэ согсолжо, шэнжэлжэ, дутагдалыень элирүүлжэ, усадхаха хэмжээнүүдые абадаг заншалтай.

Жэлэй эхинһээ хойшо эндэхи ажалынь хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэһээ фермын һаалишан, ухэршэн, тэжээл шанаржуулан бэлдэгшэ бүхэн даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандана.

— Үбэлэймнай байра хуушаранхай. Бүхы ажалынь бэе хүсөөр хэгдэдэг юм. Мүн тэжээлэймнай цех заһабарилагдахаар болонхой. Энэ зундаа байрамнай һэльбэн шэнэлэгдэжэ захалаа. Үнеэ һааха, уһалха, аргал шабааһыень сэбэрлэхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо юм. Хабартаа фермымнай дэргэдэ 40 гектарта турнепс таригдаа. Намартаа зуһаланһаа нүүжэ ерэһээр һүрэг үнеэдтээ турнепс эдюулжэ захалхабди. Нажарай сагта гэхэ гү, али фермын зунай байрада нүүжэ ошоод байһанда, байраяа заһабарилжа шэнэлхэ гэжэ шиидэһэмнай зүб байгаа,— гээд һаалиин фермые даагша Нима Яханович Доржиев хэлээ һэн.

Эндэхи һаалишадай мэдүүлһэнэй ёһоор, фермын үнеэдэй һү һаали дээшэлүүлхэ арга боломжо бии. Нэн түрүүлэн үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри холын хараатайгаар ябуулха шухала. Эндэ 1973 ондо һайн үүлтэрэй хашарагууд асарагдажа, фермын һүрэг шэнэлэгдээ һэн. Тиихэдэ түрүү һаалишадай нэгэн Санжидма Тарасова үнеэн бүриһөө жэлдээ 2400 килограмм һү һааһан байна. Мүнөө эдэ үнеэдынь хүгшэржэ голодоһондо гаргагдашоо. Иигэжэл үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин таһалдаһанһаа уламжалан үнеэдэй һү шэмэ д... эшэлнэгүй. Саашадаа энэ дутагдал дары усадхагдаха аабза гэжэ хүлеэнэбди.

Тобшолон хэлэбэл, эбтэй зетэй энэ коллектив зунай бэлшээриин үедэ сагаан эдеэ элбэгээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхын түлөө бүхы хүсэеэ, арга шадабаряа элсүүлэн ажаллана.

Э. УПХАНОВА,
Буряадай М. Ербановой нэрэмжэтэ совхоз-техникумэй багша.

СОМООНУУД ОЛОШОРНО

Хяагтын районой Хүдэриин совхоз түсэбөөр хараалагдаһан 21,3 мянган центнер үбһэ һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула зоной дунда ямар ажал хүдэлмэри хэгдэбэб, эмхидхэлэй ямар асуудалнууд шиидхэгдэбэб гэжэ совхозой парткомой секретарь нүхэр Георгий Иванович Зимиревтэ хандабабди.

— Хэрбээ нёдондо жэл оньһожоруулагдамал хоёр гар хажууршадай, морин косилкатай найман звено эмхидхэгдэһэн байгаа һаа, мүнөө жэл оньһожоруулагдамал үшөө хоёр звено нэмэжэ бүридхөөбди. Эдээнһээ гадна Баян-Булагай һургуулинхид, ой модо харууһалагшад өөрын звено бүридхэжэ, үбһэндэ гараба. Совхоздомнай хоёр зуугаад хүн үбһэ хуряалгада хабаадалсана. Хүдэри Сомоной предприятинуудай, больницын, районой коллективүүд ехэ эдэбхитэйгээр халаахаи, ногоо бэлэдхэнэд.

Мүнөө үдэр бүхэндэ сомоонууд олоор сомогдожо, мүрысөөн улам эршэдэжэ байна. Звенонуудые коммунистнууд В. Банзаров, Д. Банзаров, Ц. Банеев, сомоной Соведэй депутат Д. Банеева гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Ф. МАНЖИХАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ...

У К А ...

СССР-эй ЗАМ ХАРИЛСААНАЙ МИ... ПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНУУДЭЙ... ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМ... АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН... ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй... абаһан социалис уялгануудаа дүүргэ... жалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-һээ

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН II ША...

Мухтанов Валерий Петровичые — Ула... вагон заһабарилгын заводой аккумулято...
Цыбиков Сэдбэ Дашиевичые — харгы... дистанциин монтер.
Шуралёв Александр Аркадьевичые — ... локомотивна депогой слесарь.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ША...

Бераев Геннадий Майевичые — Улаан... гон заһабарилгын заводой бетон худхэг...
Белов Иван Федоровичые — Улаан-Ү... нуудые бүридхэгшэ.
Боголепов Юрий Михайловичые — У... вагон заһабарилгын заводой электросле...
Бородин Иван Николаевичые — харгы... дистанциин шпалануудые хэдэг машин... лагша.
Буянов Иван Александровичые — Ула... вагон заһабарилгын заводой слесарь.
Васильева Валентина Семёновнае — д... хоэ холбооной Улаан-Үдын дистанциин ...
Власевский Владимир Юрьевичые — ... тив-вагон заһабарилгын заводой электр...
Гарбуз Богдан Максимовичые — харгы... кальска дистанциин саһа сэбэрлэдэг ма...
Гельманова Валентина Павловнае — ... байкальска отделениин вагонно ажахы... хүдэлмэрилэгшэн.
Герасимова Людмила Ильиничнае — х... дистанциин монтер.
Григорьев Филимон Арефьевичые — ... депогой ахалагша хүдэлмэришэн.
Данилова Татьяна Семеновнае — Ула... вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэриш...
Жамсаранов Михаил Банзаракцаевичые ... луута-Нуурай дистанциин бригадир.
Каверин Вениамин Дмитриевичые — х... дистанциин дрезиные жолоодогшо.
Коваленко Сергей Михайловичые — ... байкальскын дистанциин ахалагша опера...
Королев Василий Алексеевичые — Ула... вагон заһабарилгын заводой түмэршэ д...
Лысов Николай Александровичые — ... хангалгын Мысовойн участогай электро...

Молчанова Зинаида Васильевнае — Т... тушаан абадаг ахалагша хүдэлмэрилэгш...

Ногайцев Виктор Константиновичые — ... рэмжэтэ локомотивна депогой машинист.

Неволин Юрий Изановичые — Улаан-Ү... слесарь.

Родионов Геннадий Ивановичые — Севе... мотивна депогой машинист.

Рябов Виктор Феоктистовичые — Галу... тивна депогой машинист.

Селиверстов Валерий Александровичые ... хэлхээ холбооной Галуута-Нуурай дистан...

Сибиряков Булат Георгиевичые — М. ... жэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой ...

Смирнова Антонина Георгиевнае — Ул... вагон заһабарилгын заводой мастер.

Смолин Георгий Александровичые — ... рэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депог...
Терентьев Николай Алексеевичые — ... езднуудые бүридхэгшэ.

Терентьева Раиса Георгиевнае — Улаан... гон заһабарилгын заводой хүдэлмэриш...

Торгашева Валентина Михайловнае — ... тив-вагон заһабарилгын заводой слесарь.

Токтохоев Цырен-Данзан Батуевичые — ... мотив-вагон заһабарилгын заводой элек...

Факеев Анатолий Александровичые — ... рэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депог...

Хлебников Василий Петровичые — х... Үдын дистанциин бригадир.

Холин Василий Абрамовичые — граж... Үдын дистанциин модошо дархан.

Шишмарев Николай Александровичые ... гонно депогой слесарь.

Эпов Владимир Акимовичые — Улаан-Ү... гон заһабарилгын заводой мастер.

СССР-эй Верховно Сове...
Түрүүлэгш...
СССР-эй Верховно Сове...
Секретарь Т. ...

Москва, Кремль.
1986 оной июлиин 3.
[Үргэлжэлэлынь хожом гараха].

...й ЦК-гай проектые
...эн хэлсэнэбди

...БЭЛЭДХЭЛТЭЙ ...ЛТЭД ХЭРЭГТЭЙ

hайн байгаа. Багша болохо ямаршье табисуур, шэглэлгүй, өөрынгөө психологическа байдалаар багша болохо огто шадахагүй, тушаан олоhон хүбүүд, басагад хаана багшын дээдэ hургуулида оронхой, hуража ябадаг гэшэ.

Нэгэдэхи курсада гүрэнэй табиhан түсэбтэ даалгабаринhаа, магад студентнэрые олоор абажа болохо байна. Студентын «кандидат» гэжэ нэрэтэйшүүл бии байдаг. Түрүүшын семестрнүүдэй шалгалтын болоходо, бүри нэгэдэхи курсада hайнаар «hагшаха»: эрдэмдэ hураха эрмэлзэлгүй, муугаа hурадаг, журамгүй студентнэрые удаан баринигүй hургуулиhаа гаргаха. Тиихэ зуураа ямаршье шалтаггүйгөөр муугаар hурадаг гү, али журам, хуули эбдэжэ дээдэ hургуулиhаа гаргуулhан студентhээ тэрэнэй дээдэ гү, али тусхай мэргэжэлэй дунда hургуулида hуража гаргашалhан мүнгые тусгаар тодоруулагдаhан хэмжээгээр гаргуулhан студентhээ арадай сүүдэй шиидхэбэреэр нэхэжэ гүрэндэ бусаадаг болохо гурим тогтоохо.

КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын ёhоор студентнэрые эрхэ хуулиар ба моральна талаараа болбосорон хүмүүжүүлгэдэ урдынхиhаа бүри ехээр анхарал табиха хэрэгтэй. Энэ талаар дээдэ ба тусхай мэргэжэлэй дунда hургуулинуудай программа шэнэлэн заhагдаха зэргэтэй. Архидалга ба алкоголизм мэтын социальна аюултай үзэгдэлнүүдтэй тэмсэхэ асуудалнууд научна hуралсалай Программануудсоо оруулагдаха ёhотой. Тиихэдэ студентнэрэй бэеэ даагаад, научно-шэнжэлгын ажалай дүршэл олохо гэхэ мэтэдэ hуралсалай саг бүри ехээр табигдаха зэргэтэй.

С. БАДМАЕВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй багша, философиин эрдэмэй кандидат.

ХҮН БА ХУУЛИ

ЭРХЭТЭН БҮХЭНЭЙ УЯЛГА

«Ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор экономическа, эмхидхэлэй, хуули сахилгын, хүмүүжүүлгын талаар абтаха хэмжээнүүд хараалагдаhан байна. Тиихэдэ «Ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ байгша оной июлиин 1-hээ хүсэндөө орожо, ажалай болон хэрэглэлгын хойноhоо гүрэнэй хиналта шангадхаха зорилго табигдаба ха юм.

Ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэхэдэ гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, эдилгэ абаха, хонжоо наймаа хэхэ болон бусадшье гэмтэ ажал ябуулгые болюулха ёhотой гэжэ шэнэ хуули дотор тодоор заагдана.

Совет обществын аша туhада үнэн сэхээр ажаллаха, гүрэнэй ба кооперативна зөөридэ гамтайгаар хандаха ушар совет ороной экономическа хүсые бэхижүүлхэ гол арга нүхэсэл эшэ үндэhэн болодог байна.

Манай республика дотороше гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, хонжоо наймаа хэхэ ушарнууд дайралдана. Ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл hүүлэй үедэ эдэбхитэйгээр ябуулагдадаг болоно байнхай.

Социалис зөөри хулгайлагшадтай тэмсэл ябуулхадаа арадай сүүдүүд ажал хэнгүй олоhон мүнгэ зөөриень гүрэндэ бусаадаг болоно байна. Жэшээлхэдэ, худалдаанда хомор эд бараа худалдажа, мүнгэ олодог Эрхүү хотын ажаhуугшад Семёнова, Глушкова гэгшэд уголовно харюусалгада хабаадуулагдаhан байгаа. Эхэ басаган хоёр Улаан-Үдэ ерээд, джинсэ, кроссовка, эхэнэрнүүдэй гутал худалдадаг байгаа. Тиихэдэ шэхэндээ зүүдэг 1 түхэриг 80 мүнгэнэй клипсэнүүдые 5 түхэригөөр худалдахадаашье, hанаа амархан ябадаг байhан. Тэдэнэр хонжоо наймаа хэжэ, 1160 түхэриг мүнгэ хармаандаа оруулhан байгаа. Арадай сүүд тэдэ хоёрой уголовно хэрэгые хаража үзөөд, эрхыень хаhангүйгөөр орхижо, Эрхүүгэй нөөсэлгын кассануудта байдаг мүнгыень гүрэндэ оруулха гэжэ шиидхэбэ. Тиигэжэ тэдэнэй 20 мянган түхэриг мүнгэниинь гүрэнэй хармаанда орохо болобо.

Урдань хонжоо наймаа хэhэнэй түлөө сүүдлүүлэгдэhэн эрхэтэн Горбанёв ажал хэнгүй олзо оложо ябатараа тудажа, арадай сүүдэй шиидхэбэреэр 7 жэлээр эрхэеэ хаhагдаад, худал хуурмагаар олоhон мүнгөө гүрэндэ үгэхэ баатай болобо. Хонжоо наймаа хэhэнэй түлөө хэhээлтын хэмжээн нилээд шанга гээд эдэ баримтанууд гэршэлнэ.

Эрхэтэн Русина архи үнэтэй сэнгээр худалдажа байтараа баригдаад, 1,5 жэлээр заhаруулгын хүдэлмэридэ эльгээгдэжэ, салин хүлhэнэйнгөө 20 процентые гүрэндэ үгэжэ байха хэhээлтэдэ хүртөө.

Жэжэ юумэ үнэтэй сэнгээр худалдаhанай түлөө харюусалга шэнэ хуулиар ехэ болгогдобо. Тэдэнэр 1 жэлээр заhаруулгын газарта эльгээгдэхэ гү, али 100 түхэригhөө 300 түхэриг хүрэтэр яла түлэхэ ёhотой.

Гүрэнэй зөөри хулгайлха аргаа олгохогүйгөөр хадагалха, бүрин бүтэн байлгаха гэшэ гэмтэ ябадал hэргылхэ онол аргануудай нэгэниинь болоно.

Олохи предприятинуудта төө бүридхэл, хиналта-шалгалтын хүдэлмэри hайнаар табигданхай юм. Эд зөөри гаргашалгын хойноhоо хиналта бэелүүлэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө хиналтын hуладаhан дээрэhээ гүрэнэй зөөри үбэршэлэгдэнэ, үригдэнэ.

Ажалладаг газар дээрэhээ жэжэ-божо юумэ хулууха ябадал гүрэндэ ехэ гарза хохидолдо оруулдаг байна. Энээниие баталhан жэшээнүүд баhал бии. Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаhанай фабрикын эсхэлгын цехэй складай бригадир Лавриненко гэгшэ жэжэ юумэ (ехэшье юумэ хамаагүй байгаа ёhотой) хулуудаг байгаа гэжэ мүрдэлгөөр элирүүлэгдэбэ. Байгша оной февраль hарада цехэй хүдэлмэрилэгшэдэй үгы байhые hамбаашалан үдын эдеэнэй үедэ цех соо ороод, нэгэ свитер хулгайлhан байгаа. Углоодэрынь нэгэ рейтуза үмдөөд, фабрика сооhоо гарашаhан юм. Үшөө хэдыхэн үдэр болоод, полувер, хүүгэдэй костюм хулууhан гэжэ тодорхойлогдоо. Гэбэшье цехэй коллектив энэ гэмтэ ябадалда шанга сэгнэлтэ үгэхын оронд, тэрэниие үмоорhон байна. Иимэ ябадал социалис зөөри хамгаалха хэрэгтэнь коллективтэ hайнаар нүлөөлхэ гэхын аргагүй. Энээнhээ урид жэжэ хулгай хэhэнэй түлөө 100 түхэриг яла түлэдэг hаа, мүнөө 200 түхэриг яла түлэдэг болонхой.

Ажал дээрээ хулгай хэдэг хүнүүд уголовно, захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдаhаhаа гадна РСФСР-эй КЗОТ-ой 33-дахи статьягай 8-дахи пунктын ёhоор, ажалhаа сулөөлэгдэхэ ёhотой.

Ажал хэнгүй олзо олохо талаар сологдынгоо эдээхээр ябуулагдадаг ажал ябуулга мүн лэ хоригдохо ёhотой. Жэшээлхэдэ, «Бурятфото» нэгэдэлэй) хүдэлмэрилэгшэ гэжэ нэрлэгдэдэг Маракулин хүүгэдэй саадууд болон hургуулинуудаар ябажа, фото-зурагуудые гаргаад, тэрэнhээ 686 түхэриг мүнгэ олзо олоhон байба. hургуулинуудай ба саадуудай хүдэлмэрилэгшэд нэгэтэшье тэрэнhээ квитанци гү, али үнэмшэлгыень шалгадаггүй байhаниинь гайхалтай.

Нэмэлтэ түлбэри абаха ябадал ажал хэнгүй олзо олохо ябадал гэжэ тоологдохо ёhотой. Өөрынгөө албанай уялга (билет самолёдто, түмэр харгын поезддо, автобусто худалдалга), өөрынгөө хубиин аша туhада хэрэглэдэг ушар баримтанууд hала дайралдаhаар. 8-дахи ЖЭУ-гэй электро-гагнуурша Индеев батарея hэлгэхээ эрхэтэн Кротова гэгшэдэ февраль hарада ерэhэн байгаа. Батарея hэлгэhэнэй түлөө тэрэ хахад литр архи эреэ. Удаань муу батарея hэлгэхэ ондоо шэнэ батарея үгы гэжэ хэлээд, 12 түхэригөөр өөрынгөө батарея худалдахамни гэжэ мэдүүлhэн байна. Индеев тиигэжэ албанайнгаа уялга дүүргэхэ үедөө үлүү мүнгэ абаhанайнгаа түлөө 2 жэлээр заhаруулгын газарта эльгээгдэжэ, 20 процент салин хулhээ гүрэндэ үгэхэ баатай болобо.

Иимэ ябадалнуудтай тэмсэхэ гэшэ эрхэтэн бүхэнэй уялга мүн.

Ажалша коллективүүдтэ ажал хэнгүй олзо олохо ябадалтай эрид шангаар тэмсэхэ зорилго табигдана гэшэ. Парти болон арад зон нимэрхүү ябадалтай эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ ёhотой гэжэ энэ асуудалаар баталан абтаhан КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор заагдана. Тиимэhээ хулгайшад, хонжоо наймаа олоной зүгhөө үзэн ядагдаха, тиигэжэ Эхэ оронойнгоо зөөри болон баялигуудые гамтайгаар гаргашалжа hураха эрилтэ мүнөө табигдаад байна гэшэ.

А. ПОКАЦКИЙ,
Бурядай АССР-эй юстициин министр.

ШЭНЭ НОМУУД

Бурядай номой хэблэлдэ «Бурядай комсомол: түүхэ болон мүнөө үе саг» гэhэн суглуулбари хэблэгдэн гараа. Суглуулбари дотор Бурядай комсомолой солото түүхые, 80-яад онуудай залуушуулые үзэл бодолой-политическэ, ажалай, сэрэгэй-патриотическэ талаар хүмүүжүүлгые харуулhан залуу эрдэмтэдэй, комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй статьянууд толилогдонхой.

Комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй, пропагандистнарай, мүн залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ хабаатай зоной анхаралда энэ ном дурадхагдана.

* * *

hаяхана В. Р. Вербулиин «Шэнэ юумэ үүсхэлшэдэй бригада» гэhэн брошюра хэблэлhээ гараба. Брошюрын автор хадаа Бурядай АССР-эй габьяата уралан нарижуулагша, ВЛКСМ-эй областной комитедэй дэргэдэхи залуу эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй республиканска соведэй түрүүлэгшын орлогшо юм. В. Р. Вербуль брошюра соогоо Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводто эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэхын түлөө тэмсэл зургаан жэлэй туршада ябуулжа байhан залуушуулай туршалгын бригада тухай, тэрэнэй гэшүүдэй ажал хэрэгүүд тухай хөөрэнэ.

А. СОДНОМОВ.

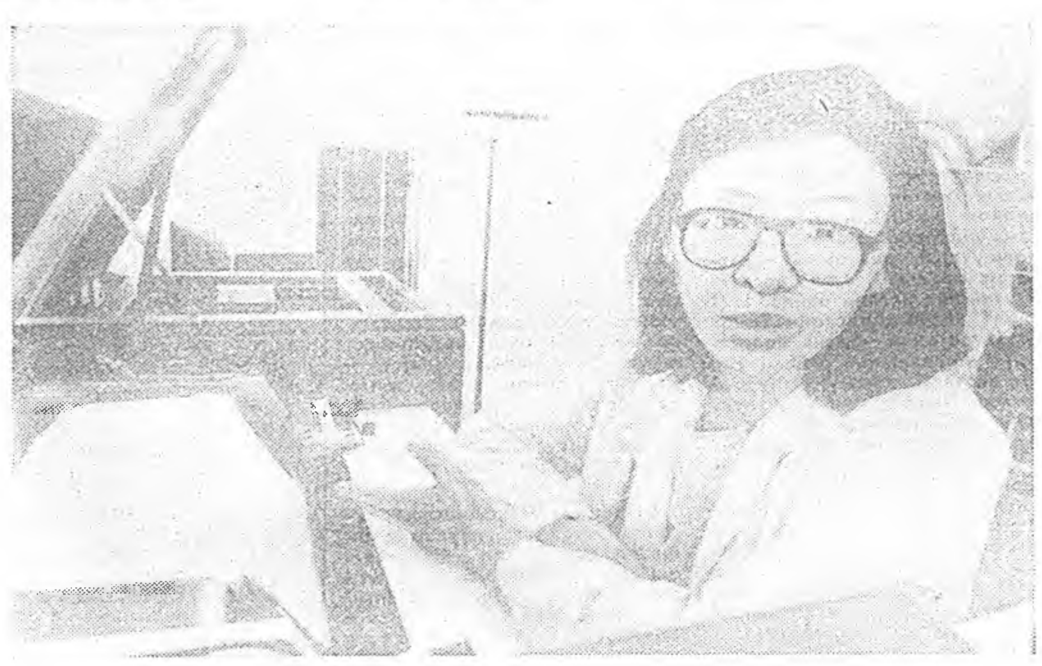

«Теплоприбор» заводой электронно-тоолон тодорхойлолгын түбтэ эбтэй эетэй коллектив хүдэлнэ. Институт дүүргэhэн залуу мэргэжэлтэд эндэ олон юм. Тэдэнэй нэгэн залуу коммунист Галина Будаева хэдэн жэл эндэ хүдэлбэшье, нүхэдэйнгөө дунда ехэ хүндэтэй болонхой. Гол хүдэлмэриhөө гадуур ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Түбэй профсоюзна комитедэй гэшүүн hэн тула хүдэлмэрилэгшэдэй ажаллаха, амарха эрхэ байдалые hайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг. Энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэнь түбэй начальник Н. А. Ключерев туhалдаг юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Будаева.
Ж. ХАЛЕАЗЫКОБАЙ фото.

МОНГОЛ hайхан оронд

ХАМАГhАА УРИД — ШАНАР

Монгол ороной магазинуудай тагууд дээрэ гоё hайхан свитернүүд, нэхэмэл костюмууд, угалза хээгээр шэмэглэн гоёогдоhон арhан дэгэлнүүд, пуловернууд, самсанууд, платинууд болон худалдан абагшадай hанаанда тааруу, эрилтэнүүдтэнь харюусадаг үргэн хэрэглэмжын элдэб янзын hайн эд бараан элбэг дэлбэг байдаг болонхой.

Хүнгэн промышленность болбол МНР-эй арадай ажахын эгээл хүгжэнги hалбаринуудай нэгэниинь мүн. Тэрэнэй хүгжэлтын мүнөөнэй хэмжээе бүри hайнаар ойлгожо, сэгнэхын тулада үнгэрhэн жэлнүүдтэхи хэрэг байдалтайнь танилсаха хэрэгтэй.

1921 оной Арадай революци болотор Монгол орондо гол түлэб мал ажал эрхилдэг байhан. Ноохо ээрэжэ, арhа эдлэжэ хэрэглэлгые мүн тэрэшэлэн малшадай гар үйлэдбэриие тоолоогүй hаа, орон дотор фабрично-заводской түхэлэй нэгэшье предприяти байгаагүй. СССР-эй туhаламжаар баригдажа, 1934 ондо ашаглалгада үгтэhэн Улаан-Баатарай промкомбинат ба Хатгалай ноохо угаалгын фабрика хүнгэн промышленностиин түрүүшын предприятинууд байhан байна. Удэадахи жэлнүүдтэ тэдэнэр шэнэлэгдэжэ, ургэдхэгдэhэн байгаа. Тиин мүнөөшье hалбариин эгээл томо предприятинуудай нэгэниинь болодог. Имагтал эдэ предприятинуудта монголой хүдэлмэришэн анги бүридхэгдэжэ эхилhэн юм.

hүүлэй 25 жэлэй туршада аха дүү оронуудай hайн дуранай туhаламжаар нэхэлгын, гуталай, утаhа ээрэлгын фабриканууд, хибэсэй комбинатууд, өедолой предприятинууд болон бусад олон объектнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Хүнгэн промышленностиин үйлэдбэриин гол фондунууд 6 дахин, харин тэрэнэй дүн хамта продукцинь 7 дахин, тэрэ тоодо бүд зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 4,4, оёмол хубсаhа—11,2, арhан эд бараа болон гутал үйлэдбэрилгэ 4,7 дахин ургаhан байна.

Мүнөө үедэ индустрида хабаатай дүрбэдэхи хүн бүхэниинь тус hалбарида ажалладаг. Хүнгэн промышленность ниитын продукциин 40 шахуу процентые үйлэдбэрилдэг, эд бараанай дотоодын эрьесын 60 тухайтай процентнь ба ашаг олзын 30 процентнь тус hалбарида хүртэдэг. Үнгэрhэн табан жэлэйхитэй сасуулхада, 1981—1985 онуудта 2 дахин ехэ капитальна hомололто тус hалбариие хүгжөөлгэдэ хараалагдаhан байгаа. Энээнэй ашаар бүхы продукциин хэмжээн 2,1 дахин, харин ажалай бүтээсэ 1,5 дахин дээшэлээ юм.

Хэрбээ энээнэй урда тээ ангай арhан, мал ажалhаа абтадаг түүхэй эд, гар үйлэдбэриин зүйлнүүд гадаадын оронуудта худалдагдадаг ороной гол продукци байгаа hаань, харин мүнөө хүнгэн промышленностиин предприятинуудай продукциин удельнэ шэгнүүр улам ехэ боложо байнхай. Арhан ба замша хубсаhан, хибэсүүд, арhан дэгэлнүүд, тэмээнэй ба ямаанай хөөбэрөөр нэхэгдэhэн зүйлнүүд, нооhон хүнжэлнүүд болон уласхоорондын яармагуудта медальнуудта хүртэhэн бусад олон зүйлнүүд гадаадын оронуудай худалдан абагшадта ехэтэ hайшаагдадаг. Гадаадада эд бараа худалдажа олдодог олзо доходой 35 шахуу процентнь тус hалбарида хүртэдэг байна.

МНР-эй экономическа болон социальна хүгжэлтын 1986 оной гүрэнэй түсэб дотор хүнгэн промышленностьда 140 миллион шахуу түхэриг hомолхоор хараалагданхай. 1990 он болотор хүнгэн промышленностиие хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй проект болон 2000 он болотор хугасаада тус hалбариие хүгжөөхэ холын хараатай түсэб зохёогдожо байнхай. Монголой наймадахи табан жэлэй түсэб дотор үргэн хэрэглэмжын эд бараанай шанарые эрид hайжаруулгада тусхай анхарал табигдана.

Д. АРИУНБОЛД,
монгол журналист.
(Монголпресс—АПН).
Улаан-Баатар.

Хани харилсаанhаа эхитэй

...А ХОЛБООТОЙГООР

...лаа хубаарилан бэелүүлгэ хадаа ашаг олзо абалгын нүлөөлхы онол аргань болохо юм. Тиимэhээ түйлагдаха үрэ дүнгүүдынь экономикые тогтууритайгаар хүгжөөлгын, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгын, мүн онсо удха шанартай социальна зорилгонуудые шиидхэлгын, СЭВ-эй гэшүүн оронуудай экономическа харилсаае хүгжөөлгын эрхэ нүхэсэлэй бии бололгодо туhалха байна.

Мүнөө үедэ түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулга юугээрээ илгаатайб? Нэн түрүүн эрдэм, техникын эгээл шэнэ түйлалтануудта түшэглэн, арадай ажахын хүгжэлтые үндэhөөрнь хубилгажа, дэбжээхэ ёhотойл революционно зорилгые шиидхэлгэ болоно. Үнгэрhэн жэлэй hүүл багта абтаhан 2000 он хүрэтэрхи үедэ СЭВ-эй гэшүүн оронуудай эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программа хадаа, нүхэр М. С. Горбачевой тэмдэглэhэнэй ёhоор, дэлхэй дээрэ түйлагдаhан эгээл үндэр дээдэ хэмжээе түйлэлгэдэ зорюулагдаhан документ мүн.

Тиимэhээ тэдэниие тусхай түсэбэй ёhоор зүбшэн тааралдуулха, зохёохы үүсхэлдэ үргэн харгы гаргаха, хани харилсаанай нүлөөлхы аргануудые бэдэрхэ шухала. Түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулгын үедэ хамтын хурдадхалгые тодорхойлдог hалбаринуудта онсо анхарал хандуулагдаа. Шэнэ түсэбтэ табан жэлдэ автомат түхеэрэлгэнүүдээр, рободуудаар, микроэлектронико болон тоолон гаргадаг техникээр, агропромышленна комплексдо хэрэглэгдэхэ, мүн химическэ, хүнгэн, нефтиин, нефтехимическэ индустриин шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр бэе бэеэ хангалга үргэдхэгдэхэ юм. Тиин машина бүтээлгэдэ хамжаае гүнзэгырүүлхэ, нөөсэ багаар хэрэглэн, продукци гаргадаг техникэ зохёон бүтээхэ талаар оронуудай хүсэлэл оролдолгонууд нэгэдүүлэгдэхэ болоно. Тусхай продукциин номенклатура үргэдхэгдэжэ, тэрэниие худалдалгын хэмжээе дээшэлүүлхээр түсэблэгдэнхэй. Машина бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхээр аха дүү оронуудта худалдагдаhан иимэ продукциин хэмжээн мүнөө үедэ 43 процентдэ хүргэгдэнхэй. Энэ табан жэлэй эсэстэ СССР-тэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудhаа машина бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхээр асарагдаха продукци үргэдхэгдэжэ, 50 процентдэ хүргэгдэхэ юм. Тиихэдэ худалдаа наймаанай хэмжээнэй мүн лэ ургаха байhаниинь ойлгосотой.

Хани харилсаата гүрэнүүдэй түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулха үедэ түлишөөр, электрын элшэ хүсөөр, түүхэй эдээр хангаха хэрэг мүн лэ хараада абтаhан байна. hүүлэй арбан жэлэй туршада дурсагдаhан зүйлнүүдые малтан абалгада, үйлэдбэрилгэдэ мүнгэ hомололго хоёр дахин ехэ болоо. Тиимэhээ хаа хаанагүй электрын элшэ хүсые, түүхэй эдые хэрэглэлгэ үндэhэ баримтатай хэмжээндэ хүргэгдэхэ ёhотой, нөөсэнүүдые гамнаха, элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдэй бүридэл hайжаруулагдаха ёhотой.

Аха дүү оронуудай арадай ажахын түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулгын арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэ гү, энэ хэрэг мүнөө үеын эрилтэдэ харюусана гү? Ажахын түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулгада хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүд үшөөл ехэ гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Айхабтар ехэ арга боломжонуудай бии байhые аха дүү оронуудай түсэблэлгын органуудай хүтэлбэрилэгшэдшье заана. «СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа харилсаан» гэhэн журналай зургаадахи номерто энээн тухай хэлэгдэнэ.

Хани харилсаанай, хамжаанай мүнөө үеын гурим эрдэмэй болон үйлэдбэриин уласхоорондын эрилтэнүүдтэ үшөөл харюусанагүй гэжэ Болгариин Арадай Республикын Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин нэгэдэхи орлогшо Г. Георгиев тоолоно. Дэлхэйн экономикын, мүн зарим бүлэг оронуудай хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, үнэн зүбөөр тогтоохо, үйлэдбэриин бүридэлые хубилгаха, эдэнэй ашаар хамтадаа хүгжэлтэ дэбжэлтые тодорхойлхо. Экономическа харилсаанай гол хүсэниинь хадаа буйлуулан болбосоруулгын промышленностьда хүдэлмэриие тусхай шэнжэтэй болголго, гүнзэгырүүлгэ мүн. Олон гүрэнүүдтэ үйлэдбэриин хүсэ хүгжөөхые оролдоно. Тиимэhээ бэе бэеэ дабталгые зайсуулха шухала гэжэ Венгриин Арадай Республикын Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин орлогшо Л. Берени тэмдэглэнэ.

Түсэбүүдые зүбшэн тааралдуулгын үедэ экономическа ба эрдэм, техникын талаар харилсаануудай алгасал үшөөл үгы болгогдожо шадагдаагүй гэжэ СССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. Лахтин тоолоно. Эдэ харилсаанууд таhалгаряагүйгөөр хүгжөөгдэхэ ёhотой.

Эдэ бүхы арга нөөсэнүүдые гүйсэд хэрэглэлгэ болбол бүхы социалис хани барисаае, орон бүхэнэй экономикые найдамтайгаар хүгжөөлгэдэ онсо удха шанартай байна.

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

ХУУРМАГ НАЙДАЛДАНЬ ЭТИГЭЭД...

Хүдэриин совхозой дунда hургуулиин ажалай ба амаралтын «Родник» гэжэ лагерьhаа ехэдээл hаа нэгэ километрэй зайда зайн галай бахананууд ерэhэн аад, сэхэ хойшоо годирон, хүршэ «Родина» колхоз руу татагдаhан байна. Ехэ хүсэтэй зайн галай шэжэм утаhад наранда яларан, зэрэлгээн соо дүүжэндэн наадажа, лагерьта ажаллажа, амаржа байhан хүүгэдэй дура сэдьхэл бүри ехээр хүдэлгэнэ.

Халаг даа, сүлөөтэй сагтаа телевизор хараха юм аад? Зэргэлээд байгша шэнээр баригдаhан уhа бүлэдэг газарhаа хурьгадаа уhалдаг hаа, юун гэшэ hэм? Тээд аргагүй... Юундэ? Аяга сай ууха зуура ябаган хүнэй хүрэжэ ерэхээр газарта зайн галай утаhа татахада тиимэл hаа бэрхэшээлтэй гэшэ гү?

Ушар байдалыень тайлбарилан хэлэхэ болоо hаа, Хяагтын РЭС-эй Хүдэриин участогай мэдэлдэ байдаг энэ лини түсэбэй ёhоор, 1987 ондо ашаглалгада оруулагдаха юм. Гэбэшье хото, худоогэй нүхэд ёhоной харилсан туhалалсалгын эрхэ байдалаар «Бурятэнерго» управлени Хүдэриин совхозтой шеф ёhоной харилсаатай юм. Тиимэhээ совхозой директор нүхэр Раднаев «Бурятэнерго» управлениие эрхилэгшэ Г. О. Борисовта гүйлтатай ошожо ерэhэн байгаа. Ушарынь хадаа, лагерь нээгдэhээр 3 жэл болобо бшуу. Хүүгэдтээ мүнөөнэй hайн эрхэ байдал байгуулха гэжэ оролдоhон совхозой хүтэлбэрилэгшэдые гансал дэмжэхээр гэшэ ааб даа! Харин дурсагдагша захиргаанай эрхилэгшэ нүхэр Борисов харилсаатай байдаг хүдөөгэйнгөө хани нүхэдые хүндэтэйгөөр угтажа абаад, мэнэ хэээд орхихоор найдуулhан байгаа.

Сэдьхэл дүүрэн гэртээ хариhан совхозой директор hургуулиин хүүгэдтэй уулзахадаа, «ерэхэ жэлдэ электрын элшэ хүсэн лагерьтатнай оруулагдаха, амарха, ажаллахадатнай бүри таатай болохо даа» гэжэ тэрэнэй бүтэхэ байhанда халташье маргангүй хэлэhэн юм. Үбэл үнгэрбэ, хабарай hайхан саг дуулан хүрэжэ ерэбэ. Харин үгыл аад, үгы!

Лагериин нээгдэхэ саг дүтэлхэдэ, совхозой хүтэлбэрилэгшэд ехээр hанаата болон, hууха байхаар бэшэ боложо, хани нүхэдтөө найдаашье hаа, дахин ошожо хөөрэлдэхэ баатай болобо. Энэ удаа совхозой парторг Георгий Зимеров ошобо. Залуушье hаа, хүнтэй хөөрэлдөжэ, худалжа шадаха мүнөө үеын шэнжэтэй хүтэлбэрилэгшэ гэжэ совхозойхидынь тоолодог юм. Тэрэ үдэр «Бурятэнерго» управлениие эрхилэгшэ үгы байжа, тэрэнэй орлогшодонь оробо. Орлогшо В. Д. Цымбылов абяагүй байд гээд, «унаа хэрэгтэй» гэбэ. Совхозойхид дуратай унааень хэдышье үгэхөөр бэлэн байhанаа мэдүүлбэ. Тиихэдэнь орлогшо бүтэхэ тээшэнь хэлэжэ, парторг баhал баяртай бусаа hэн. Тэрэ гэhээр үдэр бүри хэзээл ерэгшэ ааб гэжэ шагнаархана. Гэбэшье «Бурятэнергынхидэй» ярахашье үгынь харатай даа. Энэ бээрээ зүн дүүрэхэнь.

Шэдитэ гал ерэхэнь гэжэ дуулаhан эдир хүрьгашад үдэр бүри хүнды руу шэртэн харадаг болонхой. Футболоор дэлхэйн мүрысоон, hайхан хүсэлэлэй наадануд үнгэршэбэ. Тэдэниие харадаг hаа, гэжэ хэды шэнээн хүсөө гэшэ hэм, эдээхэн эдир ажалшад. Магад, эдэнэй дунда ерээдүйн суута спортсменүүдшье түрэл нютагайнгаа хүрьhэн дээрэ хүдэржэн ургажа ябаа аалам.

Бэелүүлхэгүй аад, юундэ эдиршүүлые хооhоор найдуулдаг «Бурятэнерго» управлениин хүтэлбэрилэгшэд бэ?

Р-Ц. ЛХАМАЕВ.

ТАСС — ХИЛЫН САДАНАhАА

ҮРГЭН ЕХЭ, ТОДОРХОЙ ПРОГРАММА

Азида — Номгон далайн оршондо эб найрамдалые аюулгүй байдалые, харилсаа холбооие, эбэй ёhоор харилсан ажаллалые бэхижүүлхэ, ядерна буу зэбсэгүүдые хураха, уласхоорондын байдалые гуримшуулан hайжаруулха талаар үргэн ехэ, бодото тодорхой программа Советскэ Союз таабиба гэжэ элдэб оронуудай элитэ мэдээжэ политическэ ба ниитын ажал ябуулагшад, гадаадын хэблэл КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачёвой Владивостогто хэлэhэн үгые үргэнөөр шэнжэлэн тайлбарилхадаа тэмдэглэнэ.

СОФИ. Совет хүтэлбэрилэгшын хэлэhэн үгэ — уласхоорондын элитэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. Энэ хадаа дэлхэйн иимэ үргэн ехэ, шухала районой Совет гүрэнэй бэелүүлжэ байдаг асуудалнуудай тодорхой программа болоно. Дэлхэй хубаарилагдаха ёhогүй, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга, шахардуу шанга байдалые улам түгшүүрилтэй болголго, дайнай аюул бүхы арадуудые үгы хэхэ уршагта аюул тохёолдуулна гэжэ СССР үшөө дахин hануулба.

БУДАПЕШТ. М. С Горбачевой хэлэhэн үгэ мүнөө үеын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ бодото тодорхойгоор, таарамжатай hайнаар хандаха арга олгодог байhаараа шалгарна гэжэ «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ. СССР-эй гаргаhан эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүд Пекиндэ, Токиодо, Вашингтондо ехэ hонирхол үүсхэбэ. Гэбэшье бүхы хүн зон тэдэ дурадхалнуудые бүтэмжэтэй hайнаар халуунаар угтабагүй. Афганистандахи байдалые гуримшуулан hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн Советскэ Союзай бүтэмжэтэй hайн шэнэ алхамуудта США-гай хайша хэрэгээр хандаhаниинь дура гутаана.

УЛААН-БААТАР. Ази түбидэ, Номгон далайн оршондохи шахардуу шанга байдалые hуларуулха талаар совет хүтэлбэрилэгшын хэлэhэн үгэ соо найруулагдаhан шэнэ үүсхэлнүүд хадаа КПСС-эй XXVII съезд дээрэ тодорхойлогдоhон уласхоорондын аюулгүй байдалые хангаха талаар СССР-эй гадаадын политическэ хараа шугамые бодотоор бэелүүлhэн ябадал болоно гэжэ «Үнэн» газетэ мэдээсэнэ. Энэ районой сэрэгэй бүлэглэлнүүдые тарааха, сэрэгэй баазануудые усадхаха тухай. Хельсинкидэхи адлирхуу Номгон далайн конференциие зарлаха тухай дурадхалые МНР-эй олониитэ халуунаар hайшааба.

ПХЕНЬЯН. «Нодон синмун» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Энэ США-гай баалалтаар Вашингтон—Токио—Сеул гэжэ сэрэгэй шанга холбоо байгуулагдажа байна гэжэ М. С. Горбачев Азиин—Номгон далайн районой байдал тушаа хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ. США-гай бэелүүлжэ байдаг хэмжээнүүд тус районой ажаhуудаг арадуудай hанаанаень улам ехээр зобооно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Сэрэгэй бүлэглэлнүүдые тараах, Ази болон Номгон далайн оршонhоо харийн гүрэнүүдэй баазануудые усадхаха, ондоо оронуудай газар дайда дээрэhээ сэрэгүүдые гаргаха хэрэгые Советскэ Союз үргэнөөр дэмжэдэг байна.

ПЕКИН. Энд англи хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг «Чайна дейли» газетэ Синьхуа агентствын мэдээсэлые «Москва Азида эб найрамдал хангаха тухай хэлэнэ» гэhэн гаршаг доро толилходоо, иигэжэ тэмдэглэбэ: «Совет хүтэлбэрилэгшэ М. С. Горбачев түрүүшынхеэ Совет—Алас-Дурна зүгтэ ерэлгөө Азиин арадуудтай, илангаяа хүршэ арадуудтай харилсаа холбоогоо hайжаруулха талаар шэглүүлэгдэhэн hайн hайхан хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа элирхэйлэн харуулба. Монголhоо совет сэрэгшэдэй зарим хубиие гаргаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ байна гэжэ тэрэ Владивостогто хэлэhэн үгэ соогоо соносхобо. hайн хүршэ ёhоной харилсаа холбоо тогтоохо нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай асуудалые Хитадтай хэдышэйшье сагта бүтэмжэтэй hайнаар зүбшэн хэлсэхээр бэлэн юм гэжэ тэрэ хэлээ».

КАБУЛ. Ази болон Номгон далайн шухала районой орон эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангахые Совет Союзай хүсэжэ байhыень Владивостогто үшөө дахин харуулагдаба гэжэ ДРА-гай гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Холайдад Башармаль мэдүүлээ. Эндэхи хёморсо зүришэлдөөе политическэ аргаар гуримшуулха ёhотой хэрэгые хурдадхаха арга олгоhон Хельсинкидэхи зүблөөндэ адлирхуу Номгон далайн конференци зарлаха тухай дурадхалые бидэ, афганистанайхид, халуунаар дэмжэнэбди. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин үгэ соохи Афганистандахи байдал тушаа тогтожо хэлэhэн хубинь СССР-эй эб найрамдалта ба бодото хараа шугамай хэлбэришэгүй байhые тодо хурсаар элирхэйлэн гаршална. Энэ алхам Женевэдэ болоно байhан афган-пакистанай хөөрэлдөөнүүдэй ябасада hайнаар нүлөөлхэ гэhэн зорилготой юм.

ДЕЛИ. 1986 оной дүүрэтэр зургаан полкые Афганистанhаа гаргажа, Эхэ орондонь бусааха тухай Советскэ Союзай шиидхэбэри хадаа бүтэмжэтэй hайн алхам болоно, эндэхи байдалые политическэ аргаар гуримшуулгые түргэдхэхэ байна гэжэ «Индиан экспресс» газетэ совет гадаадын политическэ үүсхэлнүүдэй шухала удха шанартай, тодорхой байhые тэмдэглэхэдээ заана.

ТОКИО. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Японой эдэбхитэйгээр хандажа байhанаа харуулба гэжэ «Майнити» газетэ бэшэнэ. Азиин—Номгон далайн оршондохи харилсаа холбооной, эб найрамдалай асуудалнуудта Советскэ Союзай ехэ анхарал хандуулдаг байhыень бидэ hайнаар сэгнэнэбди.

Франциин болон Италиин газетэнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэhэн үгые мүн лэ үргэнөөр толилhон байха юм.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- *60 жэлдэ партиин зэргэдэ.*
- **Ерээдүйнгөө үетэндэ дамжуулхаар**
- *„Современник" хэблэлээр*
- **«Зунай сагай дулаанда».**

УТА НАҺАН, УДААН ЖАРГАЛ

Манай Улаан-Үдэ хотодо ажаhуудаг ветеран Екатерина Никодимовна Иванова-Балтуевагай Коммунис партиин зэргэдэ жагсаhанhаань хойшо hаяхан эгсэ 60 жэл болобо.

Мүнөө 81-тэй болоhон Екатерина Никодимовнатай дүтэ hуужа хөөрэлдэхэдэ, иимэ үндэр наhатай хүн гэжэ hанаан заяандашье орохоор бэшэ, үнөөхил шуран шурдэм, ухаан сэдьхэлынь hонор зандаа. Нээрээл манай буряад арадай хэлсэдэг ута наhан, удаан жаргал гээшэнь энэ нүхэртэмнай угаа тааpaха сэсэн үгэ юм байна...

Энэ удаан, олон жэлнүүдэй туршада Екатерина Никодимовнагай наhанда hайншье, муушье юумэнүүд дайралдаhан лэ юм ааб даа. Хэлэндэ үбэр-шэбэр орожо ябахадаа, хайрата эжыhээ таhарhан юм. Тон залуугаар наhа барашаhан эхэнь Катя басаганда, абадань, аха хүбүүн Тимофейдэньшье, эгэшэ басаган Дарьяданьшье нилээд уйдхар гашуудал асараа hааб даа. Үгытэй ядуу айлда тохёолдоhон иимэ шаналалтай ушар илангаяа тэдэнэй эсэгэ Никодим Ивановто айхабтар шанга сохилто болоhон байгаа.

Абань волостной правлениин улаашан байжа, мухас талааншье гээ hаа талаан, үйлэ хубишье гээ hаа, тиимэ боложо, бишыхан Катиин саашанхи ажабайдалда айхабтар хэрэгтэй, туhатай, дэмбэрэлтэй ушар болоhон юм. Энэмнай юун гээшэб гээ hаа — иимэ ушар.

Нэгэтэ Никодим Иванов мишэ сүлэгдэhэн залуушаг ород хүниие, гэртээ дахуулжа асарhан байгаа. Тэрэ баарhанай бүхы зөөринь гэхэдэ—обоо хүбөө номууд hэн.

— Хүн болоhоор «амидь» ном гээшые хаража үзөөгүй би, тэдэниинь хараад, нэгэ хүн иимэ олон ном уншажа барадаг юм аал?— гэжэ, гайхахын ехээр гайхаа бэлэйб,— гээд Екатерина Никодимовна минии урдаhаа хараад, мүнөө энеэнэ.— Хөөрхы даа, тэрэ Курдяев гэжэ хүнhөө эгээн түрүүн лэ Ильич тухай дуулаhан байнаб.

Байhаар байтараа тэрэ хүниинь үхибүүдтэ ном hудар заадаг болоо hэн. Үбэсэ тосхоной олонхи шабинарынь баяшуулай үхибүүд hааб даа. Тэдэнэй хоорондо хабшуулдашаhан хоёр-нэгэн үгытэйшүүлэйшье хүүгэд дайралдадаг байгаа. Тэрэ тоодо Катиин аха Тимофей хүбүүн орогсоо. Теэд гэртэнь байрлажа байhан багшын Тимофей хүбүүндэ ном зааhаниинь гайхалгүй ааб даа.

Курдяев багша Үбэсэ нютагта марксизм-ленинизмын нангин hайхан суртал анха түрүүн дэлгэрүүлжэ эхилhэн габьяатай.

— Нэгэтэ зун багшамнай манай абын мори абаад, абымни үгэhэн үмдэ, самса үмдөөд, өөрынгөө хэрэгээр Балаганск тосхон мордоо бэлэй, — гэжэ Екатерина Никодимовна дурдана.—Нэгэ хэды болоhон хойно мориемнай танил хүнээрээ бусаагаад, өөрөө hөөргөө бусаагүй hэн. Тэрэ сагhаа хойшо жэл шахуу үнгэрөөд байхада, бидэ газетэдэ Курдяев багшын хаанта засагай хууляар саазалагдан алуулhан тухай уншажа, уйгаргүй ехээр уйдаа бэлэйбди...

Агуу ехэ Октябриин хубисхалай болоходо хэнэй тала бариха тухай асуудал Ивановтоной гэр бүлэдэ ороймдоошье гараагүй юм. Энэмнай тэдэнэй хубисхал боложо, Ивановтондол адли олон тоото үгытэй таряашад, малшадай үхибүүдэй ажабайдалда дардам үргэн харгы нээгдээ hэн.

Екатерина Никодимовнагай аха Тимофей тосхонойнгоо хүн зоной дунда хүндэтэй хүбүүн болоод ябаа. Таряашадай суглаанай үедэ Тимофей Иванов Совет засагай шэнэ шэнэ декредүүдые уншажа ойлгуулдаг Россида болоhон хубилалтануудай удхыень ойлгосотойгоор, тодорхойгоор хөөрэжэ үгэдэг hэн. Тиигэжэ нюдарган баяшуулда нилээд шоо үзүүлдэг hааб даа. Тиимэhээл Сибирьтэ Совет засагай саг зуура унагаагдахада, тэрэ тайга руу ошожо, бэеэ нюуха баатай болоhон юм.

—Нэгэтэ hүни Тимофейн гэртээ эдеэ хоолдо гэжэ ерээд байтарнь колчаковецууд гэнтэ орожо ерээд, тэрэниие абаад ябашоо hэн. Тэрэ hүниндөө хэдэн айлнуудhаа үшөө арбаад большевигууд баригдажа, Хандагатай тосхоной баян Торой Хатаржановай хүйтэн зуhалан ссо хаагдажа, нилээд үйлэ тамая үзэhэн байна. Тэдэнэй талаан боложо, суута партизануудай командир Нестор Каландаришвилиин отряд ерэжэ, сүлеелөө hэн. Тиигэжэ Тимофей Иванов абарагшадтаяа хамта нютагаа орожо ерээ бэлэй,—гээд Екатерина Никодимовна хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. —Тэрэ үндэр бэетэй, бүтүү hахалтай, хурса гэгшын нюдэтэй суута партизан, «Сибириин дед» гэжэ хэлсэгдэдэг Нестор Александрович Каландаришвилиие мүнөөшье болотороо мартадаггүй.

Уданшьегүй Тимофей ахань Балаганск тосхоноо бусажа, багшын семинарида hуралсалаа үргэлжэлүүлээ hэн. Тэрэл үедэ РКСМ-эй гэшүүн болоо. Тэрээнтэй хамта комсомолой нэгэ ячейкэдэ Василий Фёдорович Балтуев ородог байгаа. Энэ хүмнай hүүлдэнь Екатерина Никодимовнагай наhанайнь нүхэр болоhон юм.

Тэрэ хатуу жэлнүүдтэ Уhан, Боохон нютагуудаар Донской, Чернов гэгшэдэй банданууд коммунистнууд болон комсомолшуудые, ревкомой хүдэлмэрилэгшэдые яаха аргагүй муухайгаар алаhан байна. 1921 оной хабар Донскойн банда Үлеэ тосхоной урдань волостной управлениин байhан гэр соо нютагай коммунистнуудай суглаа үнгэргэжэ байтарнь гэнтэ добтолоо hэн. Большевигууд урдаhаань буудалдажа эхилээ ааб даа. Ядахадаа Донской бандит: «Керосин адхаад, гэрыень шатаагты!» — гэhэн муухай захиралта үгөө hэн. Яахашье аргагүй болоходоо, большевигууд үүдэ, сонхоор hурэхэ баатай болоо. Иигэжэ Үлеэн нютагай эгээл бэрхэ, түрүү хүбүүд хосороо hэн.

Тэрэл оной зун Екатерина Никодимовнагай аха Тимофей Бэлшэрэй хошуунай ревкомой түрүүлэгшээр hунгагдаhан байгаа. Июниин 20-до ажалайнгаа хэрэгээр улаан партизануудай командир М. И. Чувьюров түрүүтэй Үбэсэ нютагhаа бусажа ябатараа сагаан бандидуудта баригдажа, хэлэшэгүй муухайгаар алуулhан байгаа. Иигэжэ алуулhан Тимофейн дүү, Екатерина Никодимовнагай эгэшэ — Дарья Иванова сагаан бандидууд баhал мүрдэдэг болоhон байгаа. Хожомынь коммунистка, хүдөөгэй активистка Дарья Иванова баhал Донскойн бандын hабарта орожо, тэдэнэй муухай гарhаа унаhан юм.

Катя басаган арбан зургаатай ябахадаа буу барижа, сагаантанай урдаhаа бодоhон, тэдэниие үнэн зүрхэнhөө үзэн ядадаг, тэдэнhээ яахадажал үhөөгөө абхамни ааб гэжэ досоогоо ходо бодожо ябадаг байгаа. Тэрэ түгшүүрилтэ сагта Совет засагай илан мандаха байhанда саг үргэлжэ этигэжэ ябаа. Улаан партизануудта шадаха зэргээрээ туhалдаг hэн. Сагаантанай сэрэгшэдэй байhан газарые мэдээд, ямар аюул тойбо татахаяа байhан тухайнь тосхонойнгоо хүн зондо уридшалан дуулгаха.

Уданшьегүй нютагтань Совет засаг тогтожо, үзэг бэшэг мэдэхэ Катя Эрхүүгэй партийна hургуулида hурахаяа эльгээгдээ. Удаань тусхай частьнуудта алба хээ. Сагаантанай үндэhөөрөө үгы хэгдэhэнэй удаа партийна, совет органуудта хүдэлөө.

Тэрэ КПСС-эй гэшүүндэ 1926 ондо абтаhан байна. Екатерина Никодимовна Иванова-Балтуева хаанашье, ямаршье ажалда хүдэлхэдөө, тэрээндээ бэеэ гүйсэд үгэжэ, үнэн зүрхэнhөө оролдодог байгаа. Энээниинь «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден болон олон медальнууд гэршэлнэ. Мүнөөшье миин hуудаггүй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, hургуулиин hурагшад, студентнэр болон залуу хүдэлмэришэдтэй ходол уулзажа, хөөрэлдэжэ байдаг.

Екатерина Никодимовна hүрөөтэ тэдэ жэлнүүдэй олон фотографи болон документнүүдые хадагалжа байдаг. Мүн баhал элдэб олон амаршалганууд бии. Тэдэнэйнь нэгэн соо: «Хүндэтэ Екатерина Никодимовна! Та хүндэ хүшэр байдал, хохидол гашуудал үзэhэн байнат. Аха, эгэшэ хоёртнай сагаантанай гарhаа баатарай үхэлөөр унаа. Наhанайтнай хайрата нүхэр Василий Фёдорович Балтуев наhа бараа. Бага балшар наhанhаа Та гартаа буу барижа, Совет засагай, мүнөөнэй гэрэлтэ hайхан сагай түлөө тэмсэhэн байнат. Бидэ Таниие партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ коммунист гэжэ hайн мэдэнэбди. Ута наhа, удаан жаргал Танда хүсэнэбди».

Энэ жэлдэ Екатерина Никодимовнада иимэрхүү телеграмманууд олоор ерэнэ. Бидэшье уншагшадай зүгhөө тэрэниие халуунаар амаршалнабди.

В. НИМБУЕВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

ТҮҮХЫН ШУХАГ БАЯЛИГ

Архив тухай хүн бүхэн ондо ондоо ойлгосотой. Зарим зоной hанаанда энэ үгэ үни заяанда хуушарhан, хэрэггүй болоhон обоо саарhанууд гэhэн мэдэрэл түрүүлдэг. Теэд иимэ ойлгосо тон буруу бшуу. Хэдэн үеын хүн зоной дүй дүршэлэй, үзэл сурталай ба теоретическэ ухаан бодолой баялиг тухай, үни үнгэрhэн үе саг тухай хөөрэhэн хэмжээлэшэгүй сэнтэй документнүүд архивуудта нөөсэлэгдэнхэй. Архивай хүдэлмэрилэгшэд эдэ документнүүдые тон гамтайгаар харууhалжа, хадагалжа, тиин бүрин бүтэн зандань саашанхи үеын хүн зоной хэрэглэмжэдэ дамжуулжа байдаг юм.

Манай республикын түүхэ тухай хөөрэhэн документнүүдые нөөсэлэгдэ хубиин архивууд шухала hуури эзэлнэ. Мүн СССР-эй Гүрэнэй архивна фондын болон Буряадай АССР-эй Түбэй архивай бүридхэлые улам нэмээхэ ябадалда тэдэ бага бэшээр нүлөөлдэг юм. Хубиин архивуудта совет үеын элитэ эрдэмтэд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадагшад, искусство, литературын элитэ түлөөлэгшэд тухай, үйлэдбэриие шэнэлэн хубилгагшад тухай үнэтэй гэгшын документнүүд хадагалаатай байдаг. Энэ ехэ баялигые бүрин бүтэн байлгаха ёhотойбди. Теэд заримдаа хубиин архивуудта хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд үзэгдэдэг байна.

Тус архивууд үмсын зөөри гэжэ тоологдодог. Зарим зон энэ зөөридөө эзэн бусаар, хайша хэрэгээр хандадаг, гуримшуулдаггүй заншалтай. Олон ушарнуудта хубиин архивууд гар дамжаhаар байтараа, үгы болошодог, тиин үнэтэй материалнуудынь шэнжэлэгшэдтэ хүрэнгүй үлэшэдэг гээшэ.

Документнүүд (фото-зурагууд, бэшэгүүд, тэмдэглэлнүүд, гар зурагууд, мэдээсэлнүүд гэхэ мэтэ) эзэндэнь юрын лэ удхатайгаар hанагдажа болохо, харин түүхэдэ, обществодо онсо удхатай байжа, үнгэрhэн ба мүнөөнэй үе сагые шэнжэлхэдэ, тон хэрэгтэй байдаг.

Тиимэhээ өөhэдынгөө архивуудые Гүрэнэй архивта дамжуулха гэhэн үүсхэл ехэ hайшаалтай. Политическэ, арадай ажахын, социально-соёлой болон түүхын удхатай документнүүд республикын архивта олоор дамжуулагдана. Жэшээнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үеын элитэ военачальнигуудай нэгэн, Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоевой фонд, гурбан революцида хабаадагша Я. Н. Русаковой, СССР-эй арадай артист, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Г. Ц. Цыдынжаповай, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Р. С. Мэрдыгеевэй фонднууд гэхэ мэтэ. Гүрэнэй архивта дамжуулагдаhан М. Ф. Маласагаевай фонддо буряад зоной уг изагуур тухай, байра байдал, заншалнууд тухай үнэтэй документнүүд байгаа hэн. РСФСР-эй hургуулинуудай габьяата багша, СССР-эй Географическа бүлгэмэй бодото гэшүүн Ж. А. Зиминэй дамжуулhан фонд соо буряад тосхон hууринуудай этнографи, түүхэ болон арадай аман зохёолой сэгнэшэгүй шухала удхатай материалнууд нөөсэлэгдэнхэй. Түүхын эрдэмэй доктор, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн И. Е. Тугутовай фонд тон hонирхолтой байхаhаа гадна, мүнөө хүрэтэрөө нэмэжэл байдаг. СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ байhан Н. Б. Пивоваровай фонд республикын экономико хөөрэhэн үнэтэй гэгшын олон документнүүдтэй юм. Элүүрые хамгаалгын түүхэ болон хүгжэлтэ тухай дурсаhан өөрынгөө архивай материалнуудые СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр байhан В. Р. Боянова Гүрэнэй архивта дамжуулhан, тиин тэрээндэнь саг үргэлжэ шэнэ материалнууд ородог гээшэ.

Теэд республикын Түбэй архивта ажалша солоороо суурхаhан арадай ажахын түрүүшүүлэй, шэнэ юумэ үүсхэлшэдэй, ороной коллективизаци болон индустриализацида хабаадагшадай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда тулалдаhан сэрэгшэдэй доку-

«ГУЛАМТЫН ДУУН»

Москвадахи «Современник» хэблэл Буряадаймнай олохон зохёолшодой номуудые бүхэроссиин уншагшадта хүргэhэн байна. Гансахан Галина Раднаевагай хоёр ном энэ хэблэлээр гаража, Буряадай комсомолой шангай лауреадай нэрые имагтал Россиин бэшэ, харин бүхэсоюзна уншагшадта танил болгобо. Түрүүшынь «Сагаан hара» гэжэ ном хэдэн жэлэй саана тэндэ хэблэгдээ hэн.

«Гуламтын дуун» гэhэн томохон поэмэнь энэ жэлдэ «Современнигтэ» барлагдажа гараба.

Үе саг, энэ дэлхэйдэ юундэ түрэhэн тухайгаа, бүмбэрсэг түбиингөө түлөө хүнэй агуу ехэ харюусалгатай байhан тухай поэтесса урда мэтэ сэдьхэлэй халуун долгисотойгоор домоглон, бодолгото болоно.

> «Тас-Няс...» —
> Айлшанай ерэхые зүгнөөд галнай
> Түргэн дундаа зугаагаа али дэлгээнэ гү?
> Абай Гэсэрэй hүүдэр ами оронхой,
> Түмэн жэлые эбхэжэ али ахина гү?
> Дүлэтэ наhанайнгаа
> Дүрэжэ дууhатар баатарнууд тэмсэн,
> Дэншье үнэтэйгөөр жаргал асараа,
> Тиимэhээл гуламтымнай харуулшан мэтэ
> Гэсэрэй hүүдэр эрьенэ хаяа...

Оршуулагша Владимир Евпатов яhала ехэ оролдолго гаргажа, тус поэмые ород уншагшадай hонорто хүргөө гэжэ мэдэрхэ зэргэтэйбди. Буряад хэлэ, буряад заншал мэдэхэгүй байhан хүндэ бүхэли поэмые мүр бүхэнэй оршуулгаар тухайлжа, ород уншагшадай сэдьхэлые татама зохёол болгохо гээшэ хүшэр хэрэг. Буряад оронине мэдэхэгүй, үльгэр домогуудтайнь танил бэшэ, үнгэрхэдөө, поэмын автортай hая болотор—номой хэблэгдэтэр, нюураараа уулзажа үзөөгүй байhанhаа боложо, нютагай зарим нэрэнүүдтэ оршуулагша буруу тайлбари үгөө, зарим үгэнүүдэй бэшэлгые танишагүй болгоо бэзэ. Жэшээнь, «Хангай», «Хурамхаан» гэhэн үгэнүүдые хүбшэ тайгада оршодог районууд, Саяан уулын оройнуудай нэгэн Мүнхэ-Сарьдагые эпосэй герой, Шэлдэй занги гэжэ хори буряадуудай түүхэтэ нюурые буряад эпосэй герой гэжэ оршуулагша тайлбари үгэhэн байна. Гэсэр Абай Гэсэр хоёр нэгэл нюур, буряад эпосэй герой гэжэ имагтал буряадуудта бэшэ, харин ямаршье яhанай номно хүнүүдтэ үргэнөөр мэдээжэ болоhон байха. Теэд хоёр ондоогоор үгүүлэгдэдэг нэгэ геройн нэрые оршуулагша хоёр ондоогоор тайлбарилаа. Нэгэдэхинь — «Гэсэр — буряад эпическэ герой, сагаан hайн хэрэгэй, гэрэлтэ юумэнэй удамарша», хоёрдохинь — «Алтан Шагай, Абай Гэсэр(!), Аламжа Мэргэн, Алтан Хайша—буряад героическа онтохонуудай(?) геройнууд гэжэ тайлбариhан байхалань, урмаа хухархаар байба.

Иимэрхүү ушарнуудай үзэгдэхэгүйн тула «Современник» хэблэл поэмэ оршуулхыень нүхэр Евпатовта даалгахадаа, автортайнь танилсуулха ёhотой байгаа гэжэ hанагдана.

Тиигэбэ яабашье оршуулгын шанар hайн гэжэ юрэнхы дээрэнь сэгнэхэл байнабди.

Ц. ЦЫРЕНОВА.

БИШЫХАН ҮГҮҮЛЭЛНҮҮД

БАТА БУДА ХОЁР

Нэгэтэ Бата Буда хоёр номой магазинда оробо. Тэндэ гоё зурагтай номууд ороод байба. «Һайн гэдэг юун бэ, муу гэдэг юун бэ?» гэжэ нэрэтэй, гадар дээрээ гоё зурагтай номые Бата абаха гэжэ шиидэбэ. Мүнгөө тоолоходонь, нэгэ мүнгэн дуташаба. Нүхэрhөө нэгэ мүнгэ Батын эрихэ гэхэдэнь, тэрэнь дуулаашагүй болоод, газаашаа шамдуухан гараадхёо hэн.

Наймаалагша Батада ном үгөөд:

— Ном уншаха дуратай хадаа манай магазинда ходо ерэжэ бай. «Муу гэдэг юун гээшэб» гэдэгые тэрьедэжэ ошоhон нүхэрhөө асуугаарай, — гэжэ захиба.

ЗУРАГ

Баяр hургуулиhаа ехэ хүхюутэй ерээд, эжыдээ hайрхаба:

— Эжы, эжы би гоё зурагуудые зурааб, нүхэдни hайшаагаа!

— Бэрхэш даа, хүбүүмни, магад мэдээжэ уран зурааашан болоходоо болохош,— гэжэ эжынь хэлээд, хүбүүнэйнгээ толгой эльбэбэ.

Энэ үедэ гэнтэ үүдэн нээгдэжэ, сухалаа ехээр хүрэhэн Солбон нагасань ороhоор, Баярай шэхые мушхаад:

— Ошо, үтэр түргэн тэдэ зурагуудаа улаан альгаараа арилгажа, сэбэр болго,— гэжэ ууртайгаар хэлэбэ.

— Үгы, нигэхэдээ яана гээшэбши? Баяр ямар зэмэ хээб?— гэжэ эжынь гайханггаар асууба.

— Энэ шүдхэршни шэнэ клубай ханада ерээн марян юумэнүүдые зураа,— гэжэ Солбон нагасань хэлээд, газаашаа шамдуухан гаража ошобо.

ЭРЭ ХҮН

Дүрбэтэй Данзан эжы, абадаа үргэлүүлээд ябаха дуратай байба. Нэгэтэ эжытээ магазинда ошожо, сүүмхээрээ дүүрэн эдеэ хоол абаад, гэртээ бусажа ябахадаа, Данзан эжыдээ:

—Эжы, хүлни эсэшоо, намайе үргэлыш,— гэжэ хэлээд, ногоон дээрэ hуушаба.

— Харана гүш, энэ хүндэ сүүмхэ хэн шэрэхэб?— гээ эжынь.

— Ши намайе үргэлэ, би эрэ хүн хадаа энэ сүүмхэсэ үргэлхэб,— гэжэ Данзан хүбүүн томоотой янзаар эжыдээ хэлэбэ.

ТУРУУН

Багшань нэгэтэ зураг харуулжа, мориной аша туhа тухай хөөрэжэ үгөөд, элэшэhэн таха үхибүүдтэ харуулба. Һонюуша үхибүүд тэрэниинень бултадаа гартаа барижа байгаад үзэбэ.

— Мориной юундэнь иимэ таха хададаг юм?— гэhэн асуудал классай урда табиба.

— Хүлдэнь таха хададаг,— гэлдэбэ үхибүүд.

— Хэлэгты даа, мориной хүлдэ юун бииб?

Класс соо гэнтэ абяа аниргүй болошобо. Эгээ хойно гансаараа hуудаг хүбүүн «би», «би» гэжэ байгаад, гараа дээрэ үргэбэ.

— Амгалан хэлэ даа, мэдэнэ hэтойш,— гэбэ багшань.

— Мориной хүлнүүд hабартай юм,— гэбэ тэрэнь.

Үхибүүдэй буруу хэлэхэдэнь, багшань мориной хүлнүүдтэ туруун байдаг, тэрээндэнь таха хададаг юм гэжэ ойлгуулба.

Хэлэгтылши даа, үхибүүд, гэрэй болон зэрлиг амитадай ямарынь hабартай, ямарынь туруутай байдаг гээшэб?

Д. ОШОРОВОЙ
суглуулбариhаа.

Арадай аман үгын абдарhаа

ҮРЕЭЛНҮҮД

> Жороо мориной жолоо баряарай,
> Олон зоной түрүү болоорой.
> Зудгүй газарта зуhажа,
> Зоболонгүй газарта жаргажа,
> Тэбхэр сагаан Мэлэдээ
> Тэгшэ баян жаргая,
> Үргэн сагаан Мэлэдээ
> Үнэр баян жаргая!
> Хүлэгэй hайн сэргыстнай элээжэ байг,
> Хүнэй hайн богоhыстнай элээжэ байг.
> Эндээ энхэ, тэндээ тэгшэ байгты.
> Үдэр бүри ундатай байгаарайт,
> Ороhон гараhаниие хүндэлжэ hуугаарайт.

Захааминай районой Мэлэ-Бортын 8 жэлэй hургуулиин hурагшадай суглуулбариhаа.

> Түлижэ байhан галтнай
> түмэн жэлдэ бадаржа,
> байрлажа байгаа нютагтатнай
> бадма сэсэг hалбаржа,
> үри хүүгэдтээ үргүүлжэ,
> үнэн жаргал эдлэжэ,
> ута наhа наhалжа,
> удаан жаргахатнай болтогой!
> Ута мориндо hундалдажа,
> уужам дэгэл дабхасажа,
> ута наhатай,
> удаан жаргалтай hуугаарайгты!
> Бэетнай бэхи болог,
> Бэлэгтнай мүнхэ болог!

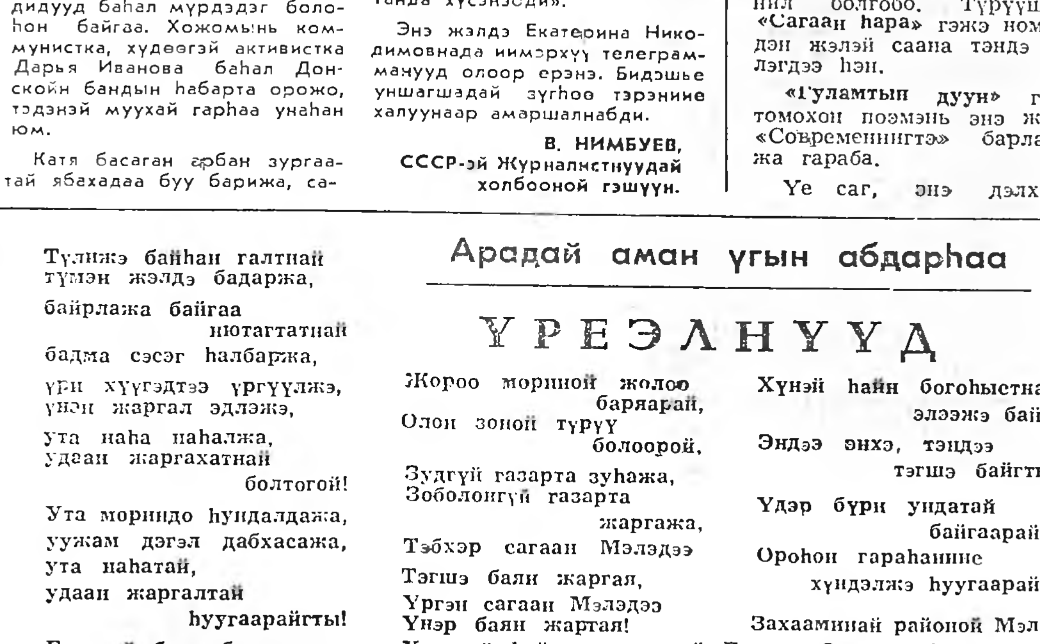

Байгалай эрьедэ зохид, хүхюун...

Р. БАЗАРОВАЙ фото.

Сергей МИХАЛКОВ

БАСНИНУУД

Хонишон баабгай хоёр

> Ажаггүй hажажа hууhан Хонишондо
> Асари Баабгай харатайгаар добтолбо.
> Хонишон тэшхэн, модондо аhаба,
> Хойноhоонь Бартахи эрхирэн абирба.
> Баабгай дээшээл, дээшээл шармайна,
> Бариха, бажуухаар дүтэлжэл байна.
> «Байгыш, Шара Маахай!— гэжэ
> Бахардан, Хонишон аргадажа оробо.—
> Уряалгүйгөөр манай иишэ ерэжэ,
> Унтаандам намда гэнтэ добтолбош.
> Орхи! Намайгаар яахашниб, юрэдөө!
> Ошожо, хони шулгала өөртөө.
> Үгы hаа, хоёрыешье эдеэрэй —
> Үлүү гурбые түсэбтөө үлөөнхэйб».
> Бэрхээр Баахалдай модонhоо буугаад,
> Бэлшэжэ ябаhан хонид руу даб гэбэ.
> Хоёр аматаяа бэлэн баряад,
> Хонишон мүнөө хойноhоонь гүйшэбэ.
> Маряажа, маряажа Хонишон буудаба,
> Маахайн духа мэргэнээр тудаба.
> . . .
> Һайнаар хонидоо харууhалха хүн аад,
> Һажажа бү hуугыш, буугаа бү хаяыш.
> Дайралдаhан энэ үшар дурдаад үзэ даа —
> Дандаа иимээр үнгэрхэ гэжэ бү hаныш.

Эзэнэй миисгэй

> Харата Хулгана зангада орошобо —
> Хаб гэн зангын үүдэн хаагдашаба.
> Олон жэлдэ хулгана баряагүй Миисгэй
> Ойронь ерэбэ зайжа ябаhаар.
> «Хаагдашоод hууна гүш энэ ши!»—
> «Харанагүй гүш!—гэбэ Хулгана уйтайгаар,—
> Шамайе хулгайшан гэжэ мэдэнэб,
> Шадалаараа бишье хулгай хэдэгби.
> Хоюулаа нигэжэ Хоолойгоо тэжээнэбди.
> Хайрлыш даа намайе, абарыш даа,
> Хаантаhаам сүлөөлыш даа!»
> Баармые Миисгэй зангаhаа гаргаад,
> Бажуужа тэндэнь алаад,
> Ангууша бэрхээ эзэндээ гэршэлхээ
> Амигүй Хулганын хажууда хэбтэлэй.

Гунга ЧИМИТОВ буряадшалба.

САГАН УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай нэгэ сэлмэжэ, нэгэ бүрхэжэ байха. Хойто районуудта хура бороо орохогүй, харин бусад зарим нютагуудта багаханаар бороо орохо, аадарлаха. Зүүн тээhээ секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. аадарай үедэ hалхин шангадаха. 22—27 градус дулаан байха.

Улаан-Үдэдэ үүлэтэйшэг байха, багаханаар бороо орохо. Зүүн тээhээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. 24—26 градус дулаан байха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-63-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография ... ственного комитета Бурятской ... делам издательств, полиграфи... ной торговли г. Улан-Удэ ул. Л... Н-00562. Заказ № 178. Индекс ...